

CARMINA.

LIBER PRIMUS.

I.

ITINERARIUM BRIGANTIONIS CASTELLI.

Celsior astrigerum Titan conscenderat axem,
Lampade cum plena totus in orbe patet.
Flammiger ardenti sorbebat flumina Cancro,
Cum segetem me-sor falce domat proprii m.
Siccatur dum fonte bibens, dum mundus anhelat:
Jussus in occursum Gallica lustra sequi,
Torrida non timui quæ vincunt arva Syencin.
Pulvis, flamma, sitis, dos fuit obsequio.
Quid jubar, et validos renovas mihi, Musa, vapo-
[res?]

Plus erit argentes me superasse vias.
Quidquid plana calent; quidquid sublimia rigent
Frigoribus, passum dic sine lege poli.
Bellum naturæ, quod discors fecerat annus,
Æstatem atque hiemem detulit una dies,
Indutum nebulis canas superare pruinas
Edocuit Vates fervidus imperio.
Presserat æstivo corpus sub fasce lacerna,
Vestitus tenui tegmine nudus eram.
Cum fugit ex oculis constanti tempore tempus.
Lampada nam Phœbi dux fuit ad glaciem.
Optanti brumam devoto contigit horror,
Quæsitusque calor nil dedit iudicii.
Matronas Vateo, scopulos atque invia dictas,
In foribus blandas, cætera difficiles.
Illexit miseris facies depicta videntes,
Calcata diras mox peperere neces.
Nominibus propriis nil fallit sacra vetustas,

¹ *Itinerarium Brigantionis*] Brigantio Delphinatus nostri oppidum est in faucibus Alpium Cottiarum. Brianconem hodie vocant, quod Βρυγάντων, Brigantium Straboni et Ptolemæo: quo modo etiam scripserat Ammianus Marcellinus, ubi Virgantiam legitimus lib. xv Rerum gestarum. Eo igitur episcopi sui jussu tendebat Ennodius Mediolano digressus. Mediolano Brigantionem petentibus occurrunt fluvii et alia, quæ describit.

² *Edocuit Vates*] Episcopus. Familiare est Ennodio vatem ponere pro episcopo, ut vatis Cypriani, Ambrosii, Laurentii, Eustorgii vatis, passim. Sic in epitaphio ipsius Ennodii: item Petri episcopi Ticinensis:

Hic vates Domini, mundo quia corpore vixit.
Admixtus gaudet cœtibus angelicis.

³ *Matronas taceo*] Præcelsi verticis nomen hæud procul Brigantione: qua parte Galliam spectat qui hodie mons Geneva nuncupatur. Itinerarium Hierosol.: *Mansio Ebreduno. Inde incipiunt Alpes Cottia; mutatio Rame, M. xvii, mansio Brigantium. M. xvii. Inde ascendit Matronam.* Ammianus Marcellinus: *In Alpibus Cottis, quarum initium a Segusione est, præcelsum erigitur jugum. A summitate hujus Italici clivi planities ad usque stationem nomine Martis per septem extenditur millia: et hinc alia celsitudo erectior, ægreque superabilis ad Matronæ porrigitur verticem: cujus*

A Tot leti formas sic vocitare volens.
Scrupea descissis pendebat semita plantis,
Nec visu facilis, credite, callis erat.
Quid labyrinthæos priscorum fama recessus
Involvitis linguis, quod timeat relegens?
Illic artificis laudandus constitit error,
Cum torsit rectum Dædalus ingenio.
Hic natura homines per summum portat Olympi,
Quo liquidum tranans ire columba valet.
Parcite, Pierides, pelagus fluviale silendo,
Ne reparet sermo, fors bona quod pepulit.
Duria Vateo nam Sessis, torrens vel Stura, vel Orgus
Marmoris Ionii sævitiam superant.
Dulcia cum variis succedunt læta periculis,
Effectus rerum cor solidare solet.
B Nil mihi cum dubiis prosunt obliviam tristi:
Ebria lethæo pectora fonte fero.
Limina sanctorum præstat lustrasse tremeitem,
Martyribus lacrymas exhibui se meas.
Ecce Saturnius, Crispinus, Daria, Maurus,
Eusebius, Quintus gaudia magna parant.
Octavi meritis da, Adventor; Vateo redde, Solutor,
Candida ne pullis vita cadat maculis.
Hostiles laqueos scindat mens conscia recti:
Hoc semper placeat quod decet, hoc liceat.

II.

DICTIO VATEO DATA DEUTERIO V. S. GRAMMATICO, NOMINE IPSIUS
EUGENETI V. I. MITTENDA.

Gaudia transcendent vires, vox læta superbit,
Ingenii maciem prospera non mejuunt.

C

vocabulum casus femine nobilis dedit: unde declivis quidem iter, sed expeditius ad usque castellum Virgantiam patet. Matronam Marcellinum cis Brigantium cum Ennodio locat. Itinerarii auctor, quia iter orditur e Galliis, post Brigantium Genevræ montis pars est, ut dixi.

¹ *Duria nam Sessis*] Hunc versum ex conjectura restituimus, nam in antiquis etiam codicibus depravatissimus erat. Sturam, Orgum, Durias duas, Sessitem Plinius lib. vi, cap. 16, in fluvii numerat, qui ex Alpibus in Padum lævo latere decurrunt. Et vero prius adhuc vocabulis nuncupantur, nisi quod Sessitem Sessiam vocant, et Orgum Orcum: ex quo patet non recte apud Plinium Morgum legi.

² *Redde Solutor*] Octavius, Solutor et Adventor martyres tres e legione Thebæa: quorum sacræ reliquæ in honore sunt Augustæ Taurinorum: exstatque in eos sermo Maximi episcopi Taurinensis.

³ *Dictio data Deuterio mittenda Eugenetii*] Uterque ex epistolis notus est. Nam de Deuterio grammatico dictum est ad epist. 19 lib. i; de Eugenetio quæstore lib. iv epist. 26. Ab Eugenetie igitur hortuli partem petit Deuterius, cujus nomine carmen hoc scriptum ab Ennodio.

⁴ *Quid jubar, et calidos*] Sic legit Barthius Animadv. ad Papinii Statii Thebaid., pag. 114, atque his verbis ab Ennodio exprimi serenitatem, lucem, diem, solem.

Dulcia temporibus famulantur fila secundis :
 Quod felix meruit, nobile carmen erit.
 Vox justi quæstor, legum substantia, nobis
 Ceu Phœbus mittet tympana, plectra, lyram.
 Docta Camœnarum coeat pia turba sororum,
 Offerat arguto pollice quod loquitur.
 Turgida fatidici vix possint pectora vatis
 Virtutum species enumerare tuas.
 Tu decus Italiæ, spes tu fidissima recti,
 Fax, tuba causarum, purpura nostra, vale.
 Luminibus locuples solem te Roma vocavit
 Celsa, Quirinali suscipiens gremio.
 Eloquio lynxem, tu subdes voce leonem,
 Melle tuo serpens gutturis arma premet.
 Fetibus orbata ferrent tibi munera tigres,
 Quæ dolor et feritas aure pavente daret.
 Te pene demessum ceu florem dextera fati
 Dum lacerat, Christus percult exitium.
 Reddita se melius nunc vincit vita beati,
 Actibus asseritur quod venit a superis.
 His fretus, non legatos, nec verba precantum,
 Callida fucatis artibus eliciui.
 Ipse ego, mendicæ transmittens verba Thalæ,
 Donum more Dei te precor ut tribuas.
 Hortulus exigua sociatus parte retardat
 Spem solidam, fieri nē merear dominus.
 Hanc mihi largiri non spernas, lumen honorum,
 Sic voti compos sæcula nostra colas.
 Sic te regnantis sublimet celsa potestas :
 Sic currant meritis aurea lata tuis.
 Amphion Dirceus tectigit quod pectine, vixit ;
 Nulla mori rerum tunc animata potest.
 Commoda de Musis nunquam fluxere tot annis ;
 Affectu pretii quas mihi concilia.

III.

PREFATIO ^a NEPOTIBUS PROCULI DICTA SUB DIE XV CAL.
 MAII.

Exprimit in spicam tellus jam feta papillas,
 Lacte maritatis turgida cespitibus.
 Stringitur in prolem sparsus per gramina succus,
 De guttis faciens progeniem solidam.
 Vestitus geminis protendit brachia palmes,
 De gremio ligni pampinus ecce viret.
 Jussa per augmentum nunc silvam perdere vites
 Frugibus ut crescat, vulnera conciliant.
 Evocat, inquirat gaudens infantia mundi
 Nutricem, tepidi quam dedit aura poli.

^a Sic te regnantis] Theoderici regis, cujus quæstor erat.

^b Nepotibus Proculi] Liguris poetæ : quem Sidonius inter eximios, et utraque lingua præstantes ætatis suæ poetas numerat lib. ix, epist. 15 :

Potuisset ista semper efficacius
 Humo atque gente cretus in Ligustide
 Procullus melodi insonare pulsibus,
 Limans faceta queque sic poemata,
 Venetam lacessat ut favore Mantuam.
 Homericæque par et ipse gloriæ
 Rotas Maronis arte sectatus compari.

^c Marsya si veniat] Hoc est, si Phœbo iterum cum Marsya subeundum sit certamen, Proculum adiutorem ac socium habere velit.

A Ludit per faciem camporum rustica pubes,
 Respiciens duri dulce laboris onus.
 Annus reptat ovals tractus per murmura veris,
 Fracta locuturis mella ferens labiis.
 Cum rebus noster balbutit carmina sensus,
 Aurea principis dextera portet opem.
 Blandior ad falcem messor perducit aristas,
 Si rastris segetem pectere continuet.
 Nunc stirpem Proculi dans vernum suscipe, doctor ;
 Ne fervor teneros decoquat immodicus.
 Serventur leges ; ceu census littera currat.
 Horum Pindareus flumina vicit avus.
 Dorta Camœnali cecinit qui carmina plectro :
 Cujus Apollinei nil tacuere chori.
 Phœbus in auxilio repetat mox fortior illum,
 Antis nobilitas Marsya si veniat.

IV.

^a EPITHALMIUM DICTUM MAXIMO V. S.

Præfatio.

Annus sole novo teneras dum format aristas,
^a Natura in thalamis, orbe tepente, sedet.
 Pingitur et vario mundus discrimine florum ;
 Una soli facies, gratia, cultus, amor.
 Arbuta vitali coalescunt uda vapore ;
 Ignea concretus semina succus alit.
 Erigitur genio tellus tumefacta marito ;
 Torrida lascivis silva viret spoliis.
 Lactans cespitibus in nodum truditur herba,
 Vitea gemmatos brachia dant digitos.
 In rerum cultu lex jungit pronuba tædas ;
 Aura poli ut sponsum germina cuncta facit.
 Ergo pari voto lux, cœlum, flumina, Ne-reus,
 Montes, prata, feræ gaudia concipiunt.
 De te quod vernat sortitur, Maxime, mundus ;
 Et naturalem dos tua comit opem.
 Cui sanguis, census, genius, mens, vota superstant,
 Musarum primo falta suercilio.
 Sæcula te fidei monumentum nostra dederunt,
 Corporis et cordis virginitate parem.
 Vincemte meritis sponsam dat caudida vita :
 Quæ cum te superat, sic tibi palma venit.
 Huic niveis concors arridet flamma labellis,
 Alba verecundas spargit in ora notas.
 Adsit oro fons loquelæ, voce, mente, pectine ;
 Ars, natura, Musa, Phœbus qua tumet facundia.
 D Vile nil decet sonare in Maximorum laudibus :
 Conterunt Phœbeia celum sæpe dicta verticem.

^a Epithalium Maximo] Ad Maximum aliquot vidimus epistolas lib. vii et viii, atque in iis nuptiarum mentionem in quibus dictum est hoc epithalium : quod fœdis hactenus, ut cætera fere poemata Ennodii, versuum trajectionibus interpolatum, ordini utriusque suo reddidimus. Vario metrorum genere constat exemplo Claudiani, qui diversis numeris lusit in nuptias Honorii et Mariæ. Nam Sidonius in epithalamio Polemii et Araneolæ heroico tantum usus est, Paulinus elegiaco in epithalamio Juliani Memoris episcopi F. et læ clarissimæ feminæ

^b Natura in thal.] Id est, prægnans est, mox superventuræ partioni intenta. Admodum eleganter. BARTH. Animadv. ad Papinii Statii i Achilleid., pag. 4682.

Orbe captivo Venus alma fuis
 Dotibus florum per amœna ludens,
 Dum facit vernum pretio et micantibus
 Sidere formæ;

Sprevit aurati decus omne pepili,
 Advenæ pompam noluit metalli
 Ditiore cultu stetit effugato,
 Sparsa capillos.

Nobilis si quod bibit arte virus
 Lana, mentito potior colore,
 Dic ^a et argenti pelagi lapillos,
 Nuda superstat.

Fulserant raro sub hiante flo
 Pectoris gemmæ in roseis papillis.
 Invidum membris abigens amictum
 Altera lux est.

Proditum risit sine nube corpus,
^b Carcere irrupto nituit serenum:
 Quodque servat male tuta vestis,
 Proditur arte.

Aliger laxo remeabat arcu,
 Marcidam damnans otii pharetram,
^c Sanguine in nullo made acta lætus
 Spicula gestans.

Tunc sic alloquitur matrem fluitantibus armis:
 Perdidimus, genitrix, virtutis præmia nostræ.
 Jam nusquam Cytherea sonat, ridetur Amorum
 Fabula, nec præles nascenti sufficit ævo.
 Frigida consumens multorum possidet artus
 Virginitas fervore novo: sublimia carnem
 Vota domant: mundos tenui vix nomine constat, **C**
 Primævi tremulos fractis imitantur ephēbis.
 Rara per immensos sæclorum, respice, campos
 Conjugii messis: per flores sola vetustas
 Exserit albentes jejuna et pallida canos,
 Una fides rerum nulla dulcedine secti,
 Et si quid teneros potuit transducere mores,
 Præceptis calcare malis: servatur ubique
 Justitium; culpa est thalamos nominasse pudico:
 Tu remissa jaces, et tanti nescia juris
 Nuda per effusos respectas membra capillos.
 Surge, age, et obstantem properanter discute som-
 [num.]

Nec te, quod turpe est, captivum numen habere
 Jura pudicitæ, vel lex malesuada putetur.

Talibus arsisent dictis et viscera ponto.
 Colligit in nodum passus lux aurea crines,
 Et naturalem concludens veste decorem,
 Mutavit formam. Tunc quidquid fulget iaspis.

¹ *Pasturæ ficta smaragdus*] Pastu a est *βομή*. Ut ergo *βομή* dicitur interdum de pascuis ipsis, ut quando *βομή καὶ λαμῶνες* copulantur, sic pastura hoc loco pro pascuis virentibus: et epigrammate 10: *Herbida pasturam superantia saxa virentem*. Jam smaragdi laus et pretium est viror. Plinius lib. xxxviii, cap. 5: *Herbas virentes frondesque avidè spectamus: smaragdus vero tanto libentius, quoniam nihil omnino viridius comparatum illis vret*. Tertullianus de Judicio: *Herbosaque viret prægrandis luce smaragdus*. Martian. Capella lib. 1 de Jove: *Calceos autem smaragdineæ fluctu viriditatis herbosus vestigiis ejus tellus innexuit*.

^a *Dic et argenti pelagi lapillos*] *Cedit argenti*, etc.

A Quæ viret in pretio ¹ pasturæ ficta smaragdus,
 Et latet in conchis melior custode veneno
 Alba venit, niveum sumptura ex corpore lumen.
 Palla per accinctos decrescit splendida lumbos,
 Et zona teneras compressit dura papillas.
 Affatur natum, Quem, spes mea, figere tentas?
 Quem sequimur? quoque ire jubes? post otia major
 Flammæ decet: discant populi tunc crescere divam,
 Cum neglecta jacet. Superos nil perdere somno
 Ostendant geminis reparata incendia curis.
 Maximus ecce, vides, generis spes unica summi,
 Dulcibus illudit per longa obliviam tædis.
 Sectatur matrem, quæ cælo purior ipso est
 Femina, quam scimus mulierem vincere mente.
 Hic domuit puerum, mores sortitur avorum,
B Quod pudet heu, longo nobis nescitus in ævo est.
 Hujus ad abstrusas veniat mea lampada fibras:
 Suspiret, cupiat, discurrat, ferveat, oret.

Hæc ait: et sobolem totum complexa benigno,
 Mollia mellitis arctavit ad oscula labris.
 Ille volat celeri tranans per nubila vento,
 Omnia lascivo socians elementa furore.
 Ut stetit, et juvenem formæ conspexit in oestro,
 Tunc Dionæum tæmefactus despicias? inquit.
 Huc Venerem culture veni: qui tardius arsit,
 In multum calet ille rogos, celeresque favillas
 Restituet quæcunque pyræ subducitur arbor.
 Deprompsit jaculum, quo divos fixerat omnes.
 Tum pulcher teretem flexuram percussit arcus:
 Singula diverso traxerunt brachia calle.
 Pennigeri vultus præsentent dextera salutum.
 Moxque ferit, læto factum clamore saluans.
 Me ego, qui trepida semper contemptus adlæssi
 Visceribus fugitive tuis, hæc victima matri
 Litamus, multis quam tu non suspicis annis.
 Ecce iterum magno rimatus sanguine cretam
 Quam thalamos jungat, cernit sublime puellæ
 Sædus, et attonitus ad matrem lumina flexit,
 Germanam credens collaudat nobile furtum.
 Sed teneram leviore ferit puer ille sagitta,
 Inque virum totos contorsit fortior icus.
 Post hæc digrediens permulcet pectora dictis.
 Nostra tuas, juvenis, confortent vulnera vires.
 Nam quicumque mea est percussus cuspide, crescit.
 Hæc faciunt multos, si credis, bella nepotes.
D Sis felix, semperque feras mea vulnera tecum.

Nunc me Pierio favore jutum
 In læta, proceres, locate fronte.
 Sustentent gracilem per omne cæmnen,

Totidem literæ sunt transpositæ solum. Sed rectius forsasæ, *Sic et argenti*, etc. BARTH. *Adversar.* pag. 479.

^b *Carcere irrupto nituit*] In veteribus scriptis et editis *carcere irrupto*. Optime: non enim rupit tegmen quod cohibebat, etc. Id., ibid.

^c *Sanguine in nullo madefacta lætus Spicula gestans*] Minime lætus videtur Cupido adesse: id quod arguit etiam allocutio Veneris. Legendum igitur *lentus*: ut, velut tristi, lentum gradum ascribat. In editionibus priscis vox illa plane ommissa est, et verus ultimus velut in hexametrum formatus: quod auget nobis de vitio suspicionem. Id., ibid.

Qui doctum faciunt benignitate.
 Quod nunc ingenium premunt pruinae,
 Distendat refovens decore vernum.

V.

ITINERARIUM PADI.

Ingenii cultor, fons oris, copia linguarum,
 Humor Castalius veniat, quo Thracius Orpheus
 Naufraga diffuso succendat pectora fluxu.
 Adsit, et arenis conjungat cordis hiatus.
 Eridani dicturus aquas, nisi flumine largo
 Sicca Pegasæo perundam membra liquore,
 Torrida jejuno vix stillant verba relatu.
 Undarum cumulos ut narrem, suggere lympha.
 Quam bene pandit aquas, cui blandus murmurat

[amnis?

Anni tempus erat, quo vernat mitibus uvis
 Palmes, et autumnus proponit dotes in orbe.
 Imbribus externis madida cum veste Lyæus
 Distendit tunicas uvarum carcere musti.
 Uberibus pluviis¹ petrarum lege subacta
 Tunc sibi forte Padus captivos texerat agros,
 Canebant spumis et turgida dorsa minaci.
 Currabant stantes per fluctus culmina villæ.
 Servavit raptum pelagus tunc littore tectum,
 Et mutans terras mansit fortuna casarum.
 Respiceres silvas stationem perdere jussas
 Ad flammam properare Pado ducente voraces.
 Tunc ego ferventi germanæ tractus amore,
 Cui natum Parcæ demessum pollice doro
 Sustulerant, viduamque domum constante marito
 Reddebant,² urbis peperit quæ semper Averni.
 Hanc ut solarer vel vitam prodere legi.
 Regnatur Ligurum fluviorum maximus ille
 Sub juga transmissus gemuit sub pondere cymbæ.
 Intumuit, rursusque minas flatusque remisit,
 Quique polos vicit, soli mihi cedere jussus.
 Sic pietas elementa domat, sic cuncta coerces
 Cuius grata Deo tenuit miseratio mentem.
 Ecce iterum inadidilis contactus nubibus æther
 Haûsit aquas, quibus omne ruens obmergeret arvom.
 Non cœli faciem conspexit naufraga tellus,
 Et stellis viduæ micuerunt dira tenebræ.
 Erravit piscis sed non captivus in ædes,
 Et populus fluvii per mensas lambuit escam.
 Evomuit pelagus hominum penetrare profundum,
 Humida pulveribus clausurunt æquora campos.
 Perfunctus primis recidiva pericula vidi.
 Ille triumphator tiro ad certamina Nerei
 Frigida per liquidas gestabam pectora lymphas,

¹ *Itinerarium Padi*] Padi nomen argumenti vice adjectum est. Navigationem enim describit, qua æsuante Pado jactatus est, cum sororem suam unico filio super orbata officii causa inviseret.

² *Petrarum lege subacta*] Ruptis aggeribus. Variant codices: unus *parcorum* legit, alter *parumper*: tertius *parum*. Sed nihil mutandum censeo, aut si quid mutandum, *riparum* ex tertio, h. e. est Vaticani exemplaris vestigiis legendum: ut epigr. 133. Hoc enim vult quod Virgilius lib. II *Æneidos*:

Non sic aggeribus ruptis cum spumens amnis
 Exiit, oppositasque evicit gurgite moles.

A Nec sic is oculis respexi marinis i as.

Cum subito absorptum vidit vetus accola pontum,
 Risit et objecti restantia signa pavoris.

Ditia permixto fulgebant arva metallo:
 Eridanus claris radiabat comptus arenis.

Navita me lætus suscepit protinus alno,
 Sarcina cui felix dudum concesserat omen.

Indoctus clavum rexit de pondere tutus.
 Et me festivis, Christo duce, pertulit oris.

VI.

¹ DICTIO ENNODII IACONIS QUANDO ROMA REDIIT.

Amica est homini ad genitale solum revertenti semper hilaritas, dum metus quoscunque ei peregrinanti mens anxia peperit, quasi præfinitos et cœlo gravante dispositos se evasisse confidit. Debetur ergo vox serena lætitiæ, ne muta gaudia mœroris imaginem sortiantur. Cui enim pateat exsultantis animi secretum, nisi oris clave reseratum? Reduces etiam cycnos alis ludere Mantuanus asseruit. Quid ego faciam in medio deprehensus abrupto, qui et regressui meo deo dicendi fidem, et propositio tacendi necessitatem? Secede, quæso, ad tempus officii censura gravioris, nunquam te opportune gaudiis miscuisti. Prophetarum insignissimi sub legem versuum verba redigentes carmine desideria sua et vota cecinerunt: divino pectora dedicata colloquio plectris ecclesiastica per populos jura diviserunt. Cur ego in ordinis et meriti constitutus infantia æmulari summorum facta non studeam, maxime cum narrandi simulacrum altaris militem ad excipienda quæ contra fidem eveniunt bella corroboret? Nec dubitabo dicere quod præsentis constat exemplo. Dilicimus jam quoturbine pro amore fidei hasta jacienda sit, neque nos virtutis pretio vel titulis mediocris conflictus elevavit. Dicam ergo libens musico stylo gaudia mea: quorum perfectionem maximis promitto me, Deo adnitente, eloquii litteris nuntiaturum. Pulsabunt me oblatrantium venena linguarum, sed professionis et ingenii exercitiis aggregabo quidquid contra accusati meritum maledictor ingesserit. Usus iste est bene nitentis conscientia, opinionis lucro jungere morsus æmulo- rum, et famæ compendia de invidia aucupari. Male pertinax dens livoris infringere; et qui oblocutionis fomitem de loco gloriae quæris, obmutescere. Dic unde fructus veniat meritis, si jactantia deputas quod sudori nostro placemus. Labor est disciplinae amicus, et religioni quadam cognatione sociatus. Velut uda præsegmina peregrinis maritata fomitibus nobilitatem fructuum ramis tribuant, quam parturientia diu-

² *Urbis Averni*] Ita omnes, fortasse urnis, ut urnas Averni dicat urnas sepulcrales, sororem significans alios quidem antea liberos sustulisse, sed vitæ brevis omnes atque immatura et acerba morte raptos.

¹ *Dictio in reditu ex Urbe*] Illic poematio, et aliis nonnullis præfationes soluta oratione præfiguntur: quæ licet interdum longiores sint, quia tamen ad poemata referuntur, in eorum potius classem conjiciendas duximus. Reditu autem ex Urbe describit, quando post synodum palmarem et Apologeticum regressus est.

nesciere plantari: ita dotatus liberalibus institutis bona mentem cura gravidam ad spem germinis melioris atollit. Pelluntur animo consiliorum toxica humanis preparata necibus, humor succi lethalis aboletur, quotiens hujusmodi occupationibus ingenia se submitunt. Hinc ad clara digredientibus divinorum patescunt secreta librorum: quorum januam sensu pulsante dum reserat, populus se duce pervium facit iter ignoratum, dum fastidiosos eloquii splendore, parum doctos fabricata Latinitate, et, ut aiunt, artificii rusticitate perducit. Quis talem salutis non diligat indicem, non sequatur, qui necessariis dulcia, dulcibus severa miscendo amare vitæ dogmata, et velle cogit invitos? Sed istinc alias cœpti compleantur honesta vota propositi. Apud scientes rerum loquimur: res virtutis est, gaudium continere; secundæ diligentæ per elaboratum tramitem luculentæ dictionis ostendere: hodie maxime, cum mihi portio limen ingressa facundia dat parenti exultatione eloquentiam quam negat ingenium, cum donat causa quod natura non præstitit. Macte insignium adolescens virtutum, qui in cano flore pomorum numerum monstras. Das pellere afflictionis glaciem, et ad vernum me dictionis invitans. Nam dum quod tu debes studiis, ego impendo lætitiæ, puto ambo proficimus. Simile est enim, rudem instituere, et ad declamationis affectum revocare jam desidem.

Post canas hiemes, ge idi post damna profundi,
 Tranquillum quotiens navita carpit iter,
 Mæret, et infidi desperat prospera ponti,
 Quamque videt faciem non putat esse salis.
 Sibilat aura levis, validas timet ille procellas
 Fluctibus et blandas æsimat esse minas.
 Lintea si crispant Zephyri pendencia malo,
 Et dulci ludit spiritus obsequio;
 Confusam ventis naturam perdere leges
 Jurat, et antiquum credit adesse chaos.
 Gaudia sic tollunt placidis discrimina rebus:
 Nul'a fides latis integra, nec dubiis.
 Non aliter variis tenuit quis Roma periclis,
 Littoris optati reddidit ad gremium.
 Permulcent pelagi numen venerabile cantu,
 Anchora quod proprium mordet obunca solum.
 Flamina sed lassis tenerum factura soporem
 Perturbant mentem militis æquorei.
 Arma ratis subigit, remos et lintea vibrat:
 Sic mens naufragium suspensionis habet.
 Adveniat siccis qui pressit cærula lantis:
 Nam portus felix ille salutis erit.
 Qui latices vinxit fundens in pocula saxum,
 Qui lapides solvit, qui solidavit aquas.
 Quem genitrix fudit sæclis sine semine feta,

¹ *Tristia nil capiunt pectora versiloqui*] Sidonius Lampadio: *Nosti probe lætitiã poetarum, quorum sic ingenia mæroribus, ut pisciculi retibus amicumtur. Versiloquum itaque vocat non vafrum aut versutloquum, sed poetam qui versus pangit.*

² *Ad Faustum*] Occasione carminis cujusdam quod a Fausto acceperat, poeticam ejus facultatem miris laudibus extollit. Quo scilicet Ennodii præconio per-

A Ad matrem jungeas virginitalis onus.
 Qui mortem propriæ superavit munere mortis,
 Dans vitam mundo, funere quem peperit.
 Ille per excelsum videat me dexter Olympum.
 Tunc patriam teneam, tunc stationis opem.
 Nubila laxati verrant licet æquora venti,
 Rimosam puppim nil nocitura petunt.
 Delicia compositis quatiam tunc tympana chordis;
 Floribus et pingam carmina nostra novis.
 Ut fatear, dictis constat bene dicere lætum;
¹ Tristia nil capiunt pectora versiloqui.
 Sed redeat vernum, cesset jam bruma timoris:
 Stringite quæ neclant frondea sarta comas.
 Cantem quæ solitus, dum plebem pasceret ore,
 Ambrosius vates carmina pulchra loqui.

VII.

AD ² FAUSTUM DE CARMINIBUS EJUS.

Præfatio.

Nisi didicissem quod serenitas conscientie vestræ hujus mali scabiem abjuraret, invisum mihi eloquii uber astruerem. Facessat a bonis actibus res amica perfidie. Me tamen nocitum caute vestra denuntio. Suspendistis hactenus ab ingenioli mei ariditate imbrem fructuum nutritorem. Deus bone! quam peregrinas in me et ex vestri oris divitiis acquisitas dicendi opes intelligo! Adjacet dictis locupletibus, quantum sentio, rubiginosos lingua et sensu hebetes peritiæ lima componere. Est vobis quoddam cum hominum factore collegium. Ille finxit ex nihilo, vos reparatis in melius. Gratias ego refero de suscepto Carmine, cum de dilato mœream beneficio. Ad Cæmænalem ignoniam, quibus nunquam ³ Gluvidenus deest, versus adjeci; et perituræ, ut dictum est, chartæ prodigus non peperci. Legite jocunditatem mœtura poemata, et familiari stupenda, ut aiunt, decora comprimite.

Fluminis in medio succendis viscera, Fau te,
 Cujus alit magnam carminis unda sitim.
 Quis ferat ardorem laticum, flammisque fluentis
 Cognatas sicco sorbeat ore potans?
 Ferte vaporiferum pariunt sua verba calorem:
 Æstuat unde jecur, pocula prospiciunt.
 Ingenii quisquis festinus tendit ad amnem,
 Non putet ambiguum, sic bibit, ut sitiãt.
D Nobilis occultum condivit lymphæ saporem,
 Computat et damnum, si minus inde feram.
 Lubrica Cæropio confidens lingua cothurno
 Nil jactet priscos nobilitate senes.
 In veterum morem pangit nova carmina Faustus,
 Qui per membra suum desecat arte melos.
 Doctus a lincudem verba infabricata referre;
 Quosque facit versus, terque quaterque probat.

moti Petrus Crinitus, et Lilius Giraldus Faustum hunc inter illustres hujus sæculi poetas collocarunt. Neque enim ulla, opinor, ejus carmina viderant, quæ nulla exstant præter d sichum quod Ennodius epigrammatis suis inseruit de vino Ligustico:

In Ligurum terris potorem qui vocal, errat.
 Nunquid vicia libat vicia bibens Ligurum?

³ *Gluvidenus*] Lib. v, epist. 8.

*Ætas cana refert digitis animasse Maronem
 Quod fingebat opus vivificante manu.
 Tu verbis faciem tribuis, modulamine membra.
 Quod natura Deo, hoc tibi dant studia.
 In vetulum dexter si veritas plectra cadaver,
 Primævum facias ædificante lyra.
 Si flores simules gelidi per plaustra Bootis.
 Mox Helicem vernis sibilat aura modis.
 Ninguida lustrat rosas, fundant tibi frigora mutum,
 Ferventi Pallas sidere dona ferat.
 Piscis in æthereo quem portas vertice tranet:
 Si jubeas versu, marmora cervus amat.
 Faucibus e mediis impasto visere prædam
 Ore potens tollas, quam tenet ore leo.
 Jam scio Castalii quo me traxistis amores;
 Accedunt culpis munera vestra meis.
 Sutilis ad tumidas rapitur mea cymba procellas,
 Hibernos passura Notos: quam navita pauper
 Rimosam tenui flngens de cortice puppim
 Composuit, nomenque dedit sine laude phaseli.
 Illa nec Ægeum pelagus, nec littora Phryxi,
 Nec quæcunque valet trux æquora verrere fundo.
 Æolus, agnovit: placidos sed gurgitis alti
 Prælegit bene cauta sinus, ubi serviat Auster,
 Non ubi regna petat: quotiens tibi remige lento
 Sibilat in tremula discurrens aura carina.
 Lintea nam summis dum crispant¹ nexa ceruchis,
 Quæ portant mortes, præstant mihi flamina somnos.
 Huc vertam puppim, certis mea carbasa ventis
 Commendans, cursus artis opisque meæ.
 Flecte viam velis, clavumque ad littora, Phœbe.
 Anchora proscissum mordeat unca solum.
 Musa dictorum caput optimorum.
 Herbidam fingens hederis coronam,
 Quam per exsectos numeres poetas,
 Necte capillos.
 Sulcat immensum pelagus carina,
 Nescit ad clavum manus apta ferri,
 Quo vocat dextrum regimen per undas
 Artis amicus.
 Pergis ad Faustum trut nam loquelæ,
 Ore qui vastum valet ut profundum.*

¹ *Nexa ceruchis*] Antennis. κερούχος Græcis est c. r. niger. Inde in avibus antennas, quia cornuum insar habent, unde et κεραια dicuntur, ceruchos appellantur Liræcanus, Flaccus, Apuleius et alii. Sunt qui antennarum fines interpretentur. Isidorus in Glossis, *Ceruchi navium funes.*

² *Meos thyrambos*] Meos versus. Duplex in una voce licentia. Nam simplex pro composito, vel ancisam potius diet ovem pro integra, thyrambos pro dithyrambis, et speciem pro genere: dithyrambos pro quovis genere carminum. Sic tursum epigrammæ te 108:

Nunquam frugiferis per sæculi longa thyramb's
 In me fluxerunt commoda Castalii.

Id est, nullum unquam ex versibus meis quæstum feci: ut supra carm. 2:

Commoda de Musis nunquam fluxere tot annis.

³ *Ad Olybrium*] De Olybrii eloquentia dictum ad epistolam 9 lib. 1. Nunc auctarii loco, alterius Romani causidici qui eodem ætate vixit, memoriam

A Luce quem mundus veneratur ipsa
 Dexteriorum.
 Aurium libram tenet in Camœnis:
 Illius ferrum secat omne vulnus,
 Quodquod internis latet in medullis
 Carminis ægri.
 Si⁴ meos vellet modicos thyrambos
 Mente qua cunctum moderatur orbem,
 Inter infantum triviale murmur
 Pendere, laus est.

Lux mea, Fauste,
 Spesque salusque,
 Litterularum
 Munera parva
 Suscipe lætus.
 Sic tua summus
 Germina Christus
 Lucida servet.
 Porrigere dextram
 Nominis almi.
 Grata Tonanti
 Farra piorum.

VIII.

AD OLYBRIUM, DE EJUS ELOQUENTIA.

Præfatio.

Non canit fistula, quotiens rusticum pecus agrestis pastor inspexerit. Muta nemora formidosam solitudinem pariunt; et ubique metus est, quando nullus in solatium deserti sonus auditur. Sed si aurarum sibilis arborum comæ linguæ speciem mentiantur, et ridente frondium motu appellet hominem jucunda concussio, putari ut ambientibus latera cœtibus interesse: nec aliquam ærumnam gemit, quem inter secreta sua ipsa natura quibuslibet alloquitur. Juvat tunc exsulationis comitem fistulam labiis admoveat, et flatibus per testudinis rimosa dispersis quamdam de spiritu et aura componere rationem. Tunc Palæmonem suum rudis et infabricata lingua compellat, tunc numerat quantis servare caulas sit opus exhibiis, tunc multiplices luporum insidias quas acuit fames magistra suspirat, tunc in sermonem cadit quidquid efflaverit; hujus se solari, hujus nititur

vindicare. Is est Petilius Processius V. S. sedis prætorianæ togatus, quem Probo juniore consule, hoc est anno 513, diem clausisse docet elegans ejus epitaphium, quod in beati Pauli basilica marmoreo tumulo incisum legimus his verbis:

Post mortem si vivit amor, si gratia prisca
 Durat in arcanum mentis adacta bonum:
 Quamvis luctificum, fratris tamen accipe carmen,
 Ne mala sit tui nullis externa lingua tuis.
 Te natura parens omni depinxerat arte,
 Moribus, ingenio, corpore, mente, fide.
 Purus amicitiae cultor, servator honesti,
 Eloquii miseris vel pietate fovens.
 Hinc est quod toto semper te debemus ævo.
 Quod fuerit juveni vis tibi multa senis.
 Te genitrix, fratresque simul, te compare lactu
 Perpetuis lacrymis plangit anata domus.

HIC REQUIESCIT IN PACE B. M. PETILIUS
 PROCESSIUS V. S. TOGATUS INL. P. P. QUI VIXIT
 PL. M. ANN. XXXVIII. DEP. E. SUB DIE KAL. JUL.
 PROBO JUN. V. C. COS.

mulcere collegio. Cui talia agenti si quis sermocinantem sibi dibus cibaram doctus a'moveat, et loquacia fila irrisor urbanus apportet, in aucipiti est quid eligat nuda simplicitas, dum lyræ tactus, licet errantibus digitis, dulcem et hui animam frangat crepitum reddit: nefas tamen putat, si alieni tractus amo e propositi, avitam discat scientiam non amare; ut dum infrenis ambitus rusticantis doctrinæ terminum non metitur, superiorum affectu, et ipsa se possibilia intelligat perditurum: cum nescientem quid valeat mapalium alumnus ipsa paternæ institutionis mediocritas quasi externa contemnat. Non aliter me, vir amplissime, inter maxima curiæ sidera computande, jubar facundiæ, ingeniorum flamma, splendor eloquentiæ, dictionum census, per memorum invidia ad instar pastoralis fistulæ quæ viliter narrantur, oblectant, metuentem citharæ tuam, laudantem plectra, quæ, ut superius texui, agrestibus digitis mei, urbanus adjungis. Amove, quæso, quam adhibes ad invitandum me, elucubratî sermonis illecebram. Absint quibus etiam apud peritos uteris vincula colloquii. Compesce verborum digitos, quibus soletis renitentium animas ad desideria vestra compellere. Licet me aut silentio inscitiam tegere, aut per stridentem stipulam aliis triviale carmen afferre; vobiscum fabulari, res est meriti veteris, et novæ feliciæ. Quod si mei immemor ego tentavero, adeptus contra utilitatem propriam solis currus, juste subeo Phaethontis exemplum. De quo quia sermo contigit, et forma cautionis accessit, quid facto opus sit, subjectum carmen ostendit.

Fama refert, veterum quæ nescit perdere gesta,

Quæ loquitur semper quidquid in orbe fuit.

Germina dum lucis Titan dispergit in axem,

Et ditat mundum nobilebus radiis:

Uda vaporiferas coribent dum lora quadrigas,

Et nitidum gurges mittit ubique diem.

Undantes doctis manibus sol flexit habenas,

Artificem dominæ lux bene nota tulit.

Sed Phaethontæo postquam dare regna precatu

Non exploratis viribus instituit:

Degenerem primis rectorem motibus astrum

Sensit, et excussis currere cæpit equis.

Tunc totam sonipes lucem de naribus efflans

Non tenuit legis tempora certa suæ.

In flammam cessit splendor, quod lumnat ussit,

Quodque animat terras exitium peperit.

Tunc et Hyperboreas dum frangit lampade crustas

Epotis Tanais siccus abibat aquis.

Crystallum fluxit, sed cursus fluminis arsit:

Quod lapides solvit, nexuit Eridanum.

Sic ego rhetoricum tentans transcurrere callem,

Aggredior currus solis et imperium.

Nescio quid variis impendam sideris oris,

Nescio quid teneam, cuncta calor superat.

Curia te pollens teretem formavit ad unguem,

Et patribus jussit lumina ferre tuis.

¹ In natali Epiphaniî Cum tricesimum annum iniret cathedræ seu episcopatus Ticinensis. Inciderunt

A Tu Phœbum reddis: fumat tibi victima pinguis,

Pro qua cessissent fulmine cœlicolæ.

At mihi vix illud transmittunt pauperes horti,

Rubra quod acceptum testa refutat olus.

Sum, fateor, cujus distillent verba relatu,

Quæ maciem monstrent pauperis ingenii.

Carmina nulla cano, nec me modulante Camœnas

Mansurum dabitur pollicis ore sophos.

Quidquid Apollineo loquebamur pectine, cessi

Oblitus linguæ, quam mihi fila dabant.

Rustica per teneras errat mihi dextera chordas,

Confringunt dulces bœrbara plectra modos.

Ah quotiens vitreis Helicon mihi fluxit in herbis,

Arridens labiis quæ facit unda sitim!

Ah quotiens hederis redimitus tempora duxi,

B Aonium mulcens carmine concilium!

At nunc per silvas, inter spelæa ferarum,

Agrestem certus ducere militiam,

Grandia per validos commendo semina sulcos,

Ut germen vitæ destituant lolia.

Lactea ne mentem denudent verba solutam,

Et dictis mollis dicar et ingenio,

Non mihi per campos discurrat lingua patentes,

Mascula nec lituis dicta feram gravibus.

Ne mea grandisono flammantur corda cothurno;

Et tumidus scriptis moribus esse puter.

Qui mihi tunc portus famam petit undique lector.

Sed stabilis pudor est, si taceam, proprius.

Tu cœlum teneas, me terris linque quietum,

Qui solum novi, quod bene nil didici.

C

IX.

DICTIO QUÆ HABITA EST ¹ IN NATALI SANCTI AC BEATISSIMI PAPÆ EPIPHANII, IN ANNUM XXX SACERDOTII.

Præfatio.

Sentio quid plerique taciti loquantur in sensibus, et apposita cordis aure vocem cordis intelligo. Clamant enim ista silentia quid sibi alienæ professionis homo quærat ex themate, quid insignitus humilitatis titulis per crepantes ex more vulgi cuneos vocem plausus exspectat, quos tumescentibus fautorum bullis aura popularis exsuscitat. Olim talia dicunt debuisse componi, cum adulantibus adolescentiæ floribus et pueritiæ adhuc in illo, et sæcularis licentiæ verna riderent, cum reboantibus efferrî decuit acclamationibus, tunc cum capi potuit etiam fucatæ voluptatis specie: nunc cur recitet publice, quem laus nec decet publica, nec delectat? Hi meminerint quod ego rem nostri munus ago, quem in sacerdotis præconis constat sentire quæ debeam. Cui quamvis nunc intempestivis laudibus reddam modica, tamen maxima post debebo, in cujus ministerio quidquid valeo præstat impendi. Simul etiam percepi animo quod si reddenda est de otioso sermone ratio, non minus de otioso silentio. Erant enim otiosa silentia, si lætantibus circumfusis omnigenum mentibus solus, cum dare possem, verba subtraherem. Quip, cum etiam in obsequiis cœlestibus hymnos deceat autem Epiphaniî tricennalia in annum 496. Illo igitur anno dictus est panegyricus ab Ennodio.

adhiberi, et credamus exsortem humanitatis Dominum hominum meris laudibus demulceri, et hoc ab his speciali quodam jure quos donavit lingua reposcere. Quid antistes faciat, qui propriis orationibus egit ut possim? ¹ Scriptum est enim: *Dominus dedit mihi linguam eruditionis, quando oporteat sermonem dicere (Isai. l, 4)*. Oportet nunc, ut censeo; et ad loquendi tempus ostium cordis aperitar. Sed nunc non ego in poeticis laudibus ora laxabo. Absit a me sentina carminum, quæ sicut vera non laudat, sic nec vere laudatur. Nunc favete mentibus certa dicturo. In quo opere si minora pro ingenii exiguitate non dixero, pro jactantia majora non fingam.

Vatibus antiquis dicendi maxima virtus Illa fuit, doctis si scirent fallere verbis. Laus erat in laudem mentium pangere carmen. Tunc operi fraud apta fuit: nam more poetæ Servantes quod crimen habet, vetuere pudore Vera loqui, carmenque fides despexit ubique. Ars placuit, quam culpa decet: nam doctior error Extorsit certis metuenda poemata linguis. Lex docuit sine lege loqui, cum vindicat arte Quidquid jura negat fandum: retinacula morum Numina fallaci fluxerunt sordida canto. Phœbum, et ter ternas dixerunt esse sorores, Castalium laticem, varias quoque Palladis artes. Tum laurus, tripodas, cortinam, tympana, plectrum Narrabant: illos a veri tramite fugit Sensus, et errantes visus delusit imago.

Nunc linguam citharæ, quæ cantat pollicis ore, Sperne fides: magis ille veni nunc Spiritus, oro, Cujus inexhausto reviviscit semper in anno Quidquid terra creat, gignit mare, parturit æther. Qui freta diffundit, solidum dat corpus in arvis, Saxa ciet jussu, metuit quem cautibus horrens Caucasus, aurito famuli cum fortia sensu Corda domat: qui cuncta videt, quem cuncta tre-

[miscunt;

Fons, via, dextra, lapis, vitellus, leo, lucifer, agnus, Janua, spes, virtus, verbum, sapientia, vates, Hostia, virgultum, pastor, mons, rete, columba, Flamma, gigas, aquila, sponsus, patientia, vermis, Filius excelsus, Dominus, Deus, omnia Christus. Nunc precor ut dictis adsit: qui pectora præsci Vatis ut ingressus, Pharaonis tempore regis, Adjuvat gracili locuturum voce prophetam. Se stupuit tunc ipse, reor, bene conscius oris, Murmuris et soliti, complementem principis aures Pondere, voce, ~~sano~~, ~~sensu~~, probitate, pudore. Tu famulum, tu, sancte, mone: da solvere grates, Quas debere juvat: sanctum complectimur omnes Ecce diem, voluit quo se jubar indere terris, Promptius et radiis animas animare propinquis. Quo gaudet mundus, cum non sint gaudia mundi: Cernis adorantem pavidos submittere vultus

¹ Scriptum est enim] Isaia cap. l, juxta editionem LXX interpretum: κύριος διδωσί μοι γλώσσαν παιδείας, τοῦ ᾄδειναι θήματα δὲ εἰσέναι λόγον, quos etiam secutus est Terullianus lib. iv adversus Marcum, 29: *Dominus mihi dat linguam disciplinæ, quando debeam*

Vatis in obsequium? Natalis tempora sentit Festa, nec admissis contemnit tristis alumnis.

Iste dies cunctis vitæ, cunctisque salutis Causa fuit, veteris dissolvens vincula noxæ. Christus in hoc tribuit decus et tamen in arvis Ausoniis, parili populus qui mente gubernet, Et gentes pietate regat: quibus auctor Olympi Pollicitus simili regem probitate paravit, Dexter et ipse Deus solio dat jura corusco.

Proximus hic cælo, cui recti conscia mens est, Semper erit, quem justa probant, quem iudice munde Publica vota legunt: fateor, suffragia magna Contulit, ut sedis gremio frueretur inempta; Libera te dominum posuit sibi turba perennem, Servitio laudanda suo. Proh quantus ubique B Fervor erat! sancto mundi plaudente tumultu, Omnibus idem animus, turbis vox omnibus una. Sic tamen alterutrum certabant vincere votis, Ceu sibi cum diro bellandi cominus hoste Causa foret: vulgus proprio tunc sanguine vicit, Pollicitum quotiens fuerit sufferre pericla. Caspia non aliter cum tigris seta Niphatem Circuit, aut catulos rapiendi format ad usus, Ardet in absentes, sævis mortalia mandat Membra animis, hominumque necem petit ore [eruento.

Alter in hoc senium teneris miratus in annis, Alter in antiqua jactabat stirp: parentes: Alterius contenta parum de sanguine mens est, Digna referre viri virtutum stemmata mille C Commemorat: quanta tituli tunc claude superstant, Vincuntur quotiens, et morum gloria viciis Parturit insignem per sæcula longa triumphum? Ille pudicitiam, quæ pulchro in corpore vernat Pulchrior, et casta ridentem luce figurans Laudibus ad cælum portat: decus illa profecto Attulit huic facies, quæ multis causa pericli Sæpe fuit: pulchrum satis est mansisse pudum. Hæc nisi de summo non dantur culmine Olympi. Sic ubi contingant, vel formæ commoda sanctis Mentibus accrescant, bello se vincere certant Tunc homines, funditque decus vel munera terra Dextra animæ, vivitque sibi, dum deperit illi.

Hæc cum multiplici populus narraret ab ore, Una fuit cunctis sententia fixa catervis.

D Turba sacerdotum, venerandaque curia sæclis Elegit, voluit, meruit, suscepit, amavit.

Ecce aliud dictuque novum, mirabile cunctis Transieram, quod quisque pavet, quod suspicit orbis. Vix primævus erat, tremulis cum limina lucis Calcantur plantis, cum matris ab ubere raptis Blandior a tenero succus subducitur haustu: Callida mentium genitrix cum forte saporem Herbarum querulis infundit dura labellis, Nesciat ut natus gustu cognoscere matrem.

proferre sermonem. Item adversus Praxeam cap. 22: *Dominus dat mihi linguam disciplinæ ad cognoscendum quando oporteat dicere sermonem*. Nam vulgata lectio nostra in posteriore membro diversæ est.

Unde subornatum sorbetur, lacte negato,
Faucibus insuetis ridenda fraude venenum.
Istius illa fuit, cum signum contigit, ætas.
Nam fulsisse ferunt hujus cunabula magno
Lumine, cum tantus micuisset splendor in illo,
Quantus in obsequium potuit tum fungier æther :
Cum jussus servire viro, mortalia raptim
Membra levat lapsu gradiens celer ignis Olympi,
Cornipedum pernix cursus imitatus equorum.
Prospera non aliter puerum tunc flamma pererrans
Circuit, illustrat, veneratur, suspicit, ambit.

Tum pavidus genitor submisso lumine fatur :
Summe Deum, sancti custos qui culmine cœli
Omina dextra facis, quæ cernis lumine dextro :
Hunc tibi de primis et adhuc reptantibus annis,
Sancte pater, voveo, quem necdum cassibus arctis
Lubræa terrenis innectunt sæcula culpæ.
Nec faciant : sit, summe Deus, tibi munus opimum.
Hæc ait, et lacrymas quas promunt gaudia fundit.

Crispinum petit inde libens, quem dicere digno
Non datur eloquio, nec si modo surgat Averno,
Qui potuit rigidas de rupibus Apennini,
Flumina cum starent, ad plectrum ducere silvas.
Helias fuit hic magus : nam quis Helisæum
Linqueret in terris, duplicato munere palmæ.
Nutrivit quem lacte pio, quod ab ubere Paulus
Præssit, evangelicis plena est cui dextra papillis.
Salve, sancte parens, semper salvete, recepti
Crispini cineres, ad cujus jura redundat
Quidquid in hoc Christi miramur dogmate dignum.

Tu bene transmissum tibi censum possides hæres. C
Res non parva docet triplicatis juncta talentis.
Monstrat ab occidui revocatum partibus orbis
Quod supplex captum transmisit Gallia vulgus,
Efferat te viso didicerunt pectora flecti,
Armatum precibus superasti, maxime, regem.
Sic pugnax gladios obtundit verberare lingua,
Sic ferrum expugnat verborum lamina fortis.

Nam si fanda ferunt, sociant qui maxima parvis,
Sic Dominum exspectat donitatis villicus arvis,
Cum bene mollitos incurvi dente ligonis
Scribit agros, faciemque soli sic pectit aratris,
Ut spumet plenis currens vindemia labris.
Inserit externas peregrino in cespite plantas,
Advenæ conjunctis sociatur nexibus arbor,
Truncantur stirpes, demessum flosce maritat
Virgultum, tenero lignum mordetur hiatu,
Germine nobilitas consurgit non sua parvo,
Surculus igno o coalescit munere dives,

¹ *Lilia pro nitidæ funduntur lumine calcis*] Pictores tabulis quas picturæ aptant, colorem primo aliquem illinunt, quem campum vocant. In rusticanis vero picturis quæ parietibus inducuntur, calx ipsa et tecturium est pro campo. Hoc igitur est quod in horto suo fingit Ennodius, pro tectorio et picturæ campo fuisse lilia; pro colorum pigmentis reliquos diversorum generum colorumque flores.

² *Hymnus vespertinus*] Qui Prudentio est ad incensum lucernæ. Sic enim in optimis exemplaribus inscribitur hymnus 6 Cathemerinon, qui ejusdem est argumenti : non ut vulgatum est, *Ad incensum cerei paschalis*. Unde et Lucernarium dicebant vespertina-

A Dum madefacta novo jungit plantaria libro.
Pæstanis pariter depingit terga rosetis,
Regius ægresti vestitur murice campus.
Lilia¹ pro nitidæ funduntur lumine calcis :
Tunc pingit violas, cythisos, colocasia, calthas,
Cinnama, serpillum, narcissos, balsama, costos.
Tunc rediviva serit quæ portat germina phœnix.
Hunc jubet adveniens dominus discumbere servum :
Surgit, et ipse suis manibus dat fercula mensæ.

Sic tua ter denis, animarum cultor, in annis
Halant rura rosas, interpellata nec ullis
Frigoribus marcescit humus, quam vere perenni
Servat odorato meritorem cespitem doctor.
Arbuta siccantur quotiens tua rore negato,
Infundis lacrymis, cophinum quoque congeris illic
B Stercoris immundi : tunc ramis surgit opimis,
Tum secunda Deo nascendi jura superstat.

Suscipe nunc dexter, vitæ lux aurea nostræ,
Gaudia quæ faciunt modicum tibi promere carmen.
Cum mea vota Deus produxerit ordine cepto,
Fulserit et decilis quem plantat dextera palmæ;
Debita post centum reddam tibi fortius annos.
En statui quodcumque tibi nunc scalpere carmen ;
Nodoso sub jure, pater, quod nexuit arctis
Diversa sub fronte modis lex proxima pœnæ,
Usquam ne fallax mutaret syllaba. Dixi.

X.

² HYMNUS VESPERTINUS.

Nigrante tectam pallio
Jam terra noctem suscipit.
Ut viva dulci funere
Reconvalescant corpora.
Mortis figura blandior
Bustum soporis admovet,
Anhela lucis æstibus
Dum mens tepescit otio.
Lux, Christe, vita, veritas,
Ne fusca somni tempora,
Tetris parata umbraculis,
Nos ad tenebras evocent.
Nox nulla nos subdat sibi,
In noctis atræ tegmine,
Sed nec calor ebrii
Mentita pingat corpora,
Verum reatum nesciis
Falsi ministrans criminis.
D Tu per quietis munera
As-iste custos pervigil.
Hostis procul sit callidus :

D

rum precum officium, quod vespere et quando lucernas accendi mos est, occaso nimirum sole, peragi soleret. HORAM INCENSÆ appellat S. Ambrosius lib. III de Virginibus : *Certe solemnes orationes cum gratiarum actione sunt deferendæ, cum e somno surgimus, cum prodimus, cum cibum sumimus, cum sumpserimus, et hora incensi : cum denique cubitum pergitur*. De hymnis porro qui sequuntur, etsi stylo et genio auctorem satis produnt Ennodium, aberant tamen a manuscriptis, quorum ope nixi sumus. Quare cum reliqua esset conjecturæ divinatæ, qui parcius uti libuit, pauca eaque aperta et obvia mutavimus.

Quod lædit, illud dormiat.
 Qui dente sævo mandere
 Certat cubantes lectulis,
 Hic membra vinculus lugeat
 Pulsare sese quos foves.
 Madente carne spiritus
 Non enecetur naufragus.
 Ornat cubile castitas,
 Quæ prima virtutum micat :
 Vivat fides in pectore,
 Quæ luce vernat perpeti.

XI.

HYMNUS II. IN TEMPORE TRISTITIÆ.

Deus perenne gaudium,
 Pax, Christe, cordis anxii,
 Portusque fluctuantium.
 Quem nec procella, turbidus
 Si verrat ima motibus,
 Potest fugare a pectore.
 Qui mersa ponto sublevas,
 Qui subjugata sarcinis,
 Qui dux prophetæ naufragi,
 Dum vivit esca bellæ,
 Dum nescit æquor quod tenet,
 Tutum ferino gutture
 Exactor abrumpe cibum.
 Diro reductus remige,
 Custode salvus pessimo,
 Yates locutus te Deum
 Tunc jussa gessit fortior.
 Immunda lymphis sobriam
 Per busta terris vixerat
 Vivens sepulcra pertulit,
 Viventis ornet prandium.
 Secreta ceti prodidit
 Testis verendus intimi.
 Sic nos precamur, rex Deus,
 Mœrore fractos ut cibum
 De ventre curarum rape.
 Vivit medullis quod necat,
 Turbantur alta viscerum,
 In fonte carnis ardor est,
 Qui mergit, urit, afficit :
 Sed si serenus aspicias,
 Pressura gignet gaudium.

XII.

HYMNUS III. DE S. CYPRIANO.

Vatis Cypriani et martyris
 Cor, lingua, sensus, dignitas
 Mortem ferendo proferunt.
 Vitali ictum nex dedit,
 Mucrone parta lux micat.
 Dictis fuit præfulgidus,

¹ *Proconsul Maximus*] Galerius Maximus, qui Aspasio Paterno in proconsulatu Africæ successerat : cujus audita Cyprianus sententia qua morti addicebatur, hoc solum respondit : DEO GRATIAS ; quin et ligatis per manus suas oculis, ut Pontius diaconus scribit, moram carnificis urgere tentabat. Eo spectat Ennodius cum ait Cyprianum enses accivisse, mo-

A Et ore dives unico,
 Torrentis unda gurgitis,
 Impacta cornu spicula
 Sermone vincens promulo.
 Opes verendi pectoris
 Qui jure Christo reddidit.
 Nunc munus implet pristinum,
 Orator orat, obtinet,
 Et dura causis temperat.
 Facit beatos ex reis,
 Peccata rumpens carmine.
 Non flamma, carcer, vinculum
 Potest nocere quos juvat.
 Mactare jussus hostias,
 Lugenda risit numina.
 Instante mox periculo,
 Fugit pericla funere.
 Parvas loquendi schemate
 Moras remisit ictibus,
 Accivit enses lætior,
 Currente letho plus celer.
 Proconsul ¹ esse sævior
 Nequivit ille Maximus,
 Dum quod minatur munus est :
 Nec tardat ira lenior
 Christum volentes visere.

XIII.

HYMNUS IV. DE PENTECOSTE.

C Et hoc supernum munus e t,
 Quod linguis lingua militat.
 Quis non tonantis præmia
 Per dona ejusdem proferat ?
 Facit loquendo qui sap t,
 Dignum loquatur ut Deo.
 Infundit ecce Spiritus,
 Et ora rursus instruit.
 Intrat ² veterno pectora
 Eviscerata nubilo.
 In h c apostolis die
 Dum verba Verbum dividit,
 Sermone mundi præpotens
 Et corda mundi contulit.
 Summi feratur laudibus
 Homo, habet ora gentium.
 Thrax, Gallus, Indus unus est.
 Quod blanda ludit Græcia,
 Quod savit atrox barbarum
 Stridor Canopi murmuris,
 Quod ³ lingua latrat Parthica,
 Pectus replevit hospitum.
 Mundi ad salutem curritur
 Nolente mundo tot viis.
 Quod sacra nunc remissio
 Paschalis instar gratiæ

ramque loquendo minimam attulisse.

² *Veterno nubilo*] *Veternus* adjective, pro *veterano* et *vetusto* : ut in *pan-gyrico*, *conscientias veterno errore possessas*, et dictione in *Novercam*, *veterni Erebi ligibus*.

³ *Lingua latrat Parthica*] In *Parænesi*, *Parthica et latret Morinus figura*.

Dum mysticam septemplici
Ornat coronam munere.
Augmenta plenitudinis
Opes ministrant diviti.
Nunc mente, voce psallite,
Hoc nostra vox et mens Deo.

XIV.

HYMNUS V. DE S. STEPHANO.

Quid Stephano potentius
Dicas coronam, martyr est.
Hoc est homo, quod præmium.
Fructus laboris nomen est.
Laus hæc brevis prolixa sit :
Sic evocantur inelyti.
Necis minister, aspice,
De morte vitam conferens.
Hoc dat salutem, quod necat.
Felix sub istis ictibus
Fit sempiternus exitu.
Cruore lucem præparat,
Cælum sepulcri munere,
Hostem ut triumphus effugat
Ceu palma sic congregitur.
Hic primus intravit viam
Nullis subactam gressibus.
Secreta lustravit poli,
In veste carnis abditus
Clamavit, Ecco Filius
Consistit in dextra Patris.
Dum saxa ferrent impij,
Dum mille lethi machinas,
Solus honorum conscius,
Orabat ex fide loquens,
Ne nescientes noxios
Cælestis ira perdere.
Insons erat vesania,
Reum furor provexerat,
Per vota currebat labor :
Crucem gemebat carnifex,
Crescente quem subegerat.

XV.

HYMNUS VI. DE S. AMBROSIO.

Cælo ferunt Ambrosium
Nomen, honor, vel actio.
Nil debet hic facundiæ,
Dus omnis est a moribus.
Fortis juvantem non cupit
Umbone munitus suo.
In carne carnis nil agit
Regina mens in corpore.
Confregit omne lubricum.
Sic vixit ille non sibi,
Sed totus auctori Deo.

¹ *Justina vires perdidit*] Mater Valentiniani junioris Augusti, quæ Ambrosium Ecclesiamque Mediolanensem, utpote Ariana, diris modis vexavit. Itaque de ea loquitur Gaudentius in præfatione ad Benivolum examagistrum memoriæ : *No tri namque temporis regina Jesabel; Arianae perfidiae patrona simul ac socia, cum beatissimum persequeretur Ambrosium, Ecclesie*

A

Adjectus hinc apostolis,
Reduxit expulsam fidem,
Dixit triumphos martyrum
Linguae virentis laureis.
Hic ore prædam sustulit
De fauce serpentis feri.
Qui bella Christi militat,
Nudus timetur ensibus.
Vivit sepultus et juvat,
Clavum tenens Ecclesie.
Justina¹ vires perdidit,
Dat jœna Vati præmium.
Sedis memento lux tuæ,
Exorna, sancte, posteros.
Auctore fultus nobili
Ne dux sereni culminis
In nube tectus horreat.
Qui² pastor est antistitem,
Quod fucat, omne submovet :
Gregem gubernat principum,
Magi ter est docentium.

B

XVI.

HYMNUS VII. DE ASCENSIONE DOMINI.

Jam Christus ascendit polum
Necavit ante funera,
Lethum sepultus expulit,
Mors mortis impulsu ruit.
Cantate factum sæcula,
Fumus subegit Tartarum,
Vicit peremptus exitum :
Mors inde læget pallida,
Præsumpsit unde gaudium.
Escis vorator captus est.
Est præda raptor omnium.
Jam rete vinctum ducitur,
Jacet catena in nexibus.
Serpens venena protulit,
Mitis terit superbiam,
Agnus leonem eviscerat.
Plus istud est potentiæ,
Quod nostra, Christe, suscipi,
Et veste servi absconditus
Nos ad triumphum provelis :
Quam si e coruscis sedibus
Fulgore terreres reos.
Deus patet per omnia,
Nullo remotus tegmine :
Sed ut jacentea erigat
Dignatus esse quod sumus,
Redemit ipse jus suum.
Ovem revexit perditam
Pastoris ad custodiam.
Levate portas, angeli,

C

D

Mediolanensis antistitem, te quoque ea tempestate magistrum memoriæ, oblitum salutaris fidei arbitrata, contra catholicas dictare Ecclesias compellebat.

² *Pastor est antistitem*] Mediolanensis antistes : qui metropolitani jure multis hodieque præest episcopis, sed multo pluribus olim præsidebat. Orat ergo pro Laurentio episcopo Mediolanensi.

Intrat tremendus arbiter,
Major tropæis hostium.

XVII.

HYMNUS VIII. DE S. EUPHEMIA.

Quæ lingua possit, quis valeat stylus,
Tantæ triumphos virginis eloqui?
Nunc mente molles discite masculi:
Exempla præstat, sumite desides,
Puella fortis cum superat viros.
Virtus teneri nescia semper est,
Nec jura sexus, fractaque mens ei,
Quæ corde Christum conciperet semel.

Solvunt caducis pectora vinculis,
Quibus repostus mentibus est Deus.
Tormenta torsit fortia corpore:
Lassante pœna crevit amor crucis.

Si scire posses vincere martyrem,
Vesane tortor, parcere disceres.
Flammas, flagellum, carnifices, rotas,
Cui crux sequenda est, non metuit nimis.
Hanc cum caminis igne crepantibus
Jussisse fertur præcipitem dari
Priscus¹, veneni fonte nocentior
(Nam sic feralem tempore sordido
Dixere sanctæ virginis arbitrum)
Hujus minis² ri dom cuperent nimis
Fornacis escæ tradere martyram,
Lux tunc Olympi luce serenior
Opus removit sæva volentium:
Cum voce monstrant qui gladium simul.
Nos hinc precamur dirige Tartaro,
Nani nostra sanctam non violat manus.
Turgescit illi felle jecur calens:
Mox saxa, fossas, verbera, bestias;
Majus venenum blanditias parat,
Quibus vir: go fortiter obstitit.

XVIII.

HYMNUS IX. ³ DE S. NAZARIO.

Angusta vitæ tempora,
Parvis coacta terminis,
Mors sancta donat crescere,
Æterna fines præparat.
De fruge casuum venit,
Quo surgat humanum genus:
In stirpe Nazarius bona

¹ Priscus] Asiæ proconsul: quo judice S. Euphemia martyr Chalcedone atrocissimis suppliciis excruciatæ est.

² De S. Nazario] Martyre Mediolanensi, de quo exstat sermo S. Ambrosii, multa iis quæ hoc hymno scribuntur, simillima continens. Sed quod Nerone imperante passus dicitur S. Nazarius, id post Ambrosii mortem compertum est, quia suo tempore ignoratum adhuc fuit, auctor est Paulinus presbyter in Vita S. Ambrosii.

³ Vatem monet] Ambrosium episcopum, qui, ut Paulinus idem narrat, inventas in horto S. Nazarii reliquias transtulit in basilicam Apostolorum. Qua de re Ambrosii ipsius versus leguntur in monumentis Christianis, quos titulum apposuit:

Condidit Ambrosius templam, Domineque sacravit
Nominæ apostolico, munere, relliquis.
Fornix crucis templum est, templum victoria Christi.

A

De morte lumen addidit.
Nerone felix principe
Diversa perpressus mala,
Lu-travit orbem non gravi
Pavore cordis algidus:
Sed ut profanis inderet
Quo calle conscendant polos,
Verus magister actibus
Exempla, non verbis dedit.
Nam ductor ille fortis est,
Qui bella viribus docet.
Quem dicta militem trahunt,
Si dux gerendis abatinet?
Ventosa linguæ hortatio,
Quod forma præstat, non habet.
Sed magna postquam semina,
Scribente terram sarculo,
Glebis refudit optimis,
Mediolanum mox petit,
In qua triumpho nobili
Carnis ruinam reppulit.
Qui cæde non digna jacens,
Vatem² tremendus mox monuit,
Ut clara rursus munera
Mundo refusus adderet.

XIX.

HYMNUS X. DE S. MARIA.

Ut virginem fetam loquar
Quid laude dignum Mariæ?
Det partus, ornet, exigat
Quod clausa porta, quod patens
Exposcit, ipsa suggerat.
Sint verba ceu miraculum.
Quid mens requiras ordinem?
Natura totum perdidit.
Hoc est salus, quod vincimur.
Cum sola virgo degeret,
Concepit aure filium:
Stupente factum corpore,
Turgescit alvus spiritu.
Quod lingua jecit semen est,
In carne Verbum stringitur.
De matre concitus noster est,
De Patre nil distans Deus:
Utrisque partus integer,

D

Sacra triumphatis signat imago locum.
In capite est templi vitæ Nazarius almæ,
Et sublime solum martyris exuviis.
Crux ubi sacratum caput extulit orbe reflexo,
Hoc caput est templo Nazarioque domus.
Qui fovet æternam victor pietate quietem,
Crux cui palma fuit, crux etiam sinus est.

Sunt et alii versus, qui indicant eam basilicæ partem qua Nazarii conditæ sunt reliquias, a Serena Stiliconis conjuge, Libycis marmoribus ornata ex voto fuisse.

Quæ si vata cavo consurgunt tecta regresso,
Sacratæque crucis flecitur orbe caput,
Nazarius vitæ immaculatus, integer artus
Conditur, exsilians hunc tumuli esse locum.
Quem pius Ambrosius signa vit imagine Christi,
Marmoribus Libycis lida Serena polit.
Conjunctis ut reditu Stiliconis læta fruatur,
Germanisque suis pignorum propriis.

Quæ gignit et qui præcipit.
 Nil major ille servulis,
 Sed nec minor creante fit.
 Fons dicta clausus accipit,
 Fons membra clausus egerit :
 Nec rima cessit arctior,
 Et vera proles emicat.
 Dic, mater et virgo, precor,
 Quisquamne claudit exiens
 Arctantur exta fetibus,
 Vinculum pudoris natus est.

XX.

HYMNUS XI. DE S. MARTINO.

Cum gesta Martini loquor,
 Nil laude dignum transeo :
 Divisa virtus omnibus
 Unum coacta prætulit.
 Labore magno martyr est,
 Victore carnis spiritu :
 Hoc est triumphis proximum,
 Si bella calcent intima.
 Perdente vires corpore,
 Res fixa constat laureis .
 Sublimat hostem mentium,
 Qui vota membrorum fecit.
 Hic fontis ignem nesciens,
 Calore servabat Dei :
 Undis vapora junctus est,
 Christo dicatus actibus.
 Qua veste ludum texerat ;
 Hac rex nitebat ætheris :
 Sordente panno acquiritur,
 Quo fulget astrorum globus.
 Quam justa commutatio !
 Astrum reprændit indigens ;
 Et regna mendicus parat,
 Mox sacra vitæ contigit,
 De plebe lusit dæmonum,
 Jussit favillis surgere :
 Vixere tactu funera ,

¹ De S. Dionysio] Episcopo Mediolanensi, viro sanctissimo, qui pro fide orthodoxa in exilium a

A FlageHa passus est libens,
 Quibus coronam nexuit.
 Compulsus ad antistitem
 Votum repugnans induit,
 Quod sancta complevit fides.

XXI.

HYMNUS XII. DE S. DIONYSIO.

Dionysio Christus dedit
 Quot bella, tot victorias.
 Exul piorum civis est,
 Urbis supernæ particeps.
 Constantius vatem loco
 Quondam tyrannus expulit.
 Non cessit iste turbido,
 Crevit periculis fides.
 Hoc sancta dic professio,¹
 Te pœna tradit prosperis :
 Optata mercaris malo.
 Persiste tortor adjuvans,
 Lux hæc negando ceditur.
 O quam beata adversitas,
 Si sic triumphant exules !
 Nihil verendo martyre
 Confessor ille destitit,
 Dispersa mors quos afficit,
 Ad vota mortis evolvant.
 Nil lenta perdit coctio :
 Intrat latenter abdita.
 Vitale funus mœror est,
 Velox mædela transitus.
 Risit furorem principis,
 Fide manente cursitans :
 Fixus per orbem ducitur,
 Quæ sol coruscat acrior,
 Negans bibendi copiam,
 A te, tremende, sumimus
 Ceu nostra, quæ remuneras
 Tu mitte sanctum poscere,
 Quod ipse nobis conferas.

B

C

Constantio Aug. relatus in eam vitam posuit, ut docet S. Ambrosius. epist. 25 ad Vercellenses.

LIBER SECUNDUS,

EPIGRAMMATA,

I.

EPITAPHIUM HOMINIS BONI.

Mente bonus, probitate nitens, et ¹ nominis auctor
 Sic jacet angusto die dolor in tumulo ?
 Spes domus impense modico contacta sepulero est,
 Artantur parvis culmina cespitibus.
 Quid decus in pueris, quid præstant limina vitæ ?

¹ Nominis auctor] ἀπόνομος, vere homo bonus, et nomini respondens. Creberris his allusionibus, ut epigr. 11 de Honorato, et dictione 3 de Maximo. Athalaricus Felici quaestori lib. viii Variarum, 18 : *Sumpsisti nomen ex meritis : custodi ut semper lateris*

D Non exspectata mors venit ordinibus.
 Quid juvat hunc, teneris seniam quod prætulit annis
 Funeribus junxit funera multa suis.
 Occidit, heu, juvenis, qui textit crimina vitæ
 Tempore culparum vivificante Deo.
 Aspice, primævos metuis qui forsitan annos,
 Ætas vincentem non tenuit puerum.

veritate vocabuli. Nam cum omnis appellatio ad declinandam res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen alienum, et aliud dici quam possit in moribus inveniri.

Exemplum terris linquens, ad sidera raptus
 Confessis rectum quam bene monstrat iter!
 Bis denas hiemes, totidem transcendit aristas,
 Quem subito ex oculis sors inimica tulit.

II.

EPITAPHIUM HABUNDANTII V. 1.

Nunquam morte perit meritis post busta superstes,
 Funera sublimem non capiunt animam.
 Sanguis, honor, genius, probitas, constantia, census
 Interimunt multis dotibus exitium.
 In commune bonus non sentit damna sepulcri:
 Fila legunt Parcae quæ dedecrant miseris.
 Pendula lassantur quæ plebem stamina portant,
 Fortia contingunt licia nobilibus.
 Cana venerandi renovabant sæcula mores:
 Inque vicem templi pectora munda tulit.

III.

DE EPIGRAMMATIS PER ARMARIA DOMNI FAUSTI FACTIS.

Consona diversis finxisti carminia libris,
 Suscipiat gaudens littera quod tribuit
 Nescio qui tantum non laudet, Fauste, pudorem,
 Cum reddis si quid lecta dedere tibi.
 Depositum perdit mens recti nescia semper,
 Ad mores redeunt hæc documenta probos.
 Si tamen admittis dexter mea verba, fatebor,
 Qui pollet magnis parvula jure fugat.
 Laudentur tereti quos pingis carmine vates,
 Mascula¹ rhetorico schemate lingua tonet.
 Cui Paulus Christum docuit hominemque Deumque,
 Quo præstat cunctis gaudeat eloquio.
 Atque per Graios ditentur dogmata sensus,
 Et nostrum stupeat Græcia docta decus.
 Moralis strictis, narretur physica certis,
 Historiam monstrans indicet historia.
 Comica per linam numerentur, fortia plausu,
 Conveniunt operi lucida dicta tuo.
 Non valet hæc alter: sed Faustum dicere summa
 Ludus erit semper, si bene nota loquor.

IV.

DE PLAUSTRO QUOD EPISCOPUS DONARAT.

Antistes summus Plaustro te nobile donat.
 Pandit iter magnis, omnia dextra facit.

V.

EPITAPHIUM RUSTICÆ.

Rustica, perpetuæ non te sors pallida vitæ
 Sustulit, interitum nec tibi morte dedit.
 Purior ætherias graderis sine carne per arces:
 Sic vitam castæ funera nobilitant.

¹ *Rhetorico schemate*] Schema, σχῆμα, est figura, cultus, habitus. Schemata igitur rhetorico dicere, est ornare et qua pompa rhetores solent, dicere. Schema oratorium, et schema ac pompa sermonum lib. 1, epist. 15 et 16. Sic mundi schemata sunt ornamenta sæculi lib. 1x, epist. 9, et humanæ perfectionis schema dictione 4. At pro schemate perperam hoc loco antiquarii stemmate scripserant, itemque in hynno in Cyprianum, et epigram. 87.

² *Epitaphium Rusticæ*] Superest adhuc Mediolani hoc epitaphium insculptum in lapide, qui nunc insertus est ecclesie S. Francisci.

³ *Serpens venena fugat*] Prudentius in Enchiridio. sed prudens ære politum
 Dux cruce suspendit qui virus temperet anguem.

A Quid mirum, vidusta tibi sat constitit ætas,
 Conjugis ad natum cum bene ductus amor.

VI.

EPITAPHIUM MELISSÆ.

Corpore devicto moritur quicumque, superstat:
 * Donat lethi legem crimina sola homini.
 Nil tibi, virgo, perit: carnem mens pura refudit
 Quæ nunquam mundi vixit in obsequiis.
 Funera, busta, rogi, scelerum stipendia cessent:
 De vita ad vitam transitus iste placet.

VII.

(SERPENS ÆNEUS IN CRUCE.)

Occisor mortis, dux vitæ, planta salutis,
 Aspice, nunc³ serpens ecce venena fugat.
 Et quod supplicii species et mortis imago
 Jam fuerat miseris, est mihi certa salus.

VIII.

VERSUS IN BASILICA SANCTI XYSTI EPISCOPI FACTI ET SCRIPTI, QUAM⁴ LAURENTIUS EPISCOPUS FECIT.

Antistes genio pollens, probitate, pudore,
 Ornavit donum meritis, et lumina vitæ
 Ad pretium jungens operis, hæc templa locavit.
 Lapsa per incertos non spargit fama recessus;
 Sed veteris facti vivit lex aucta per ævum,
 Quam dexter capiat Laurenti munera Xystus.
 Sic manet officium, quod sanctis contigit olim.
 Obtulit hic templum, veniens quod consecrat ille.

IX.

ITEM IN BASILICA SS. QUIA ARSERANT ÆDIFICIA QUAM PRIUS IBI FUERANT, ET SIC FACTA EST.

C Villa tecta prius facibus cessere beatis.
 Sic splendor per damna venit, sic culmina flammis,
 Consurgunt habitura Deum. Si perdita crescent
 Ignibus innocuis, si dant dispendia cultum;
 Qualis erit reparans crepitantibus aucta ruinis?
 Laurenti tua bella gerens incensilia vince.
 Sordida marcenti latuisset terra recessu,
 Si status faciem tenuissent antra vetusta.
 Sed postquam superi flammis misere secundas,
 Ad lumen cineres traxerunt ista colendum.
 Huc oculos converte pios, qui cuncta vapore
 Prædicis mundanda, pater, rebusque docendos
 Instrue, ne verbis titubet mens nescia recti.

X.

IN DOMO MEDIOLANI.

D Ædibus ad genium duo sunt concessa per ævum,
 Si nitentur crustis, aut domini merito.

Pari elegantia et antithesi Severianus Gabalorum episcopus serpente illo, quia symbolum erat crucis Christi, salutem, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπικαταράτου εὐλογίαν, a maledicto benedictionem, fluxisse ait in oratione 2 e decem quas Chrysostomi nomine in lucem dedit card. Sirietus. Sed Severiano hanc asserunt, quam dixi, D. mascenus et Hadrianus papa cum synodo Pari-ensi.

⁴ *Laurentius episcopus*] Mediolanensis: ab eo Mediolani exstructa basilica S. Xysti: Ennodius parietes prisco Ecclesie more versibus inscripsit.

⁵ *In domo Mediolani*] Domo ecclesie seu basilicæ episcopalis; quam Laurentius idem variis rebus exornarat.

⁶ *Dant lege: dum videtur juxta leges metri.* EDIT.

Herbida ¹ pasturam simulantia saxa virentem
 Illuciant oculos nobiliore dolo.
 Pellat opus tacuere arie, regat natura figuras,
 Viscera dum lapidum fingit imaginibus.
 Caudorem roseo perfundat doctor ab ore,
 Depingat spar-is congrua membra notis.
 Aurum, culmen, ebur, tabul's, laquearia, gemmas
 Non datur humanis plus rutilare bonis.
 In pretio cautis fors et sine lege joratur.
 Moribus ut constes, crede, laboris erit.

XI.

(IN ² BASILICA APOSTOLORUM NOVARIE.)

Antiquum ecce nitet templum, quod sorduit ante,
 Cui faciem veterem lux nova composuit.
 Perdidit antiquum quis religione sacellum,
 Numinibus pulsus quod bene numen habe ?
 Di quibus hoc patuit, possedas linquite sedes.
 Quod fecit Victor, victor ubique tenet.
 Addidit ad cultum merito successor et act's,
 Qui morum nomen hinc, illo iorate, geris.
 Nubila viperei qui gestat corda veneni,
 Non datur ut faciat culmina pulchra Deo.

XII.

(ITEM IN DOMO MEDIOLANI.)

Aspice de cuius biberit domus arcta fluentis,
 Atria quod superat porticibus medicis.
 Pontificis summi studio constructa renidet,
 Laurenti proprium possidet ista diem.
 Splendida per census consurgunt tecta ruinam,
 Occasum nescit quod venit a Domino.
 Vix caries senium comitata hoc deterit unquam,
 Gloria factoris quod bene condiderit.
 Fabula de magnis nunquam tacitura reservat,
 Quod vincens ævum nomen ad astra ferat.

XIII.

Ille fuit rigidi semper servator honesti,
 Terribilis culpis, supplicibusque pius.
 Quem nunquam flexit vitium, miseratio semper,
 Iudicium facie certus ubique dedit.
 Crimina corripuit vultu, compuncta refovit,
 Conscia secreti detulit ora tui.
 Hunc utero genitrix celestem fudit in aulam,
 Ubera subducens tradidit uberibus.
 Cana venerandum stupuerunt sæcula vatem :
 Moribus aut : fuit, quod gerit officio.

XIV.

Qui possessa diu felix habitacula liquit,
 Quæ crevit Domino sic viduata domus.

¹ *Herbida saxa*] Marmor Lacedæmonium, viridi colore. Prudentius : *Qua viridis Lacedæmon habet.* Sidonius in Bur. 0 :

Herbosis quæ vernant marmora venis.

² *In basilica Apostolorum*] In omnibus libris titulus hic erat, versus idem, quod falsum est. Itaque alium fecimus ex Dictione 2, quæ eju-dem est argumenti. Rursum in codice Vaticano primus versus quinque tantum est pedum : abest enim τὸ antiquum : pro quo in Fabri libro scriptum est in line τὸ lavacrum, hoc modo : *Ecce nitet templum, quod sorduit ante lavacrum : in tertio, ante vetustum.*

³ *Super regiam Triclinii*] Portam maximam, medianam, βασιλικήν, ideo postes et valvas interpretatur. Sic fores et regias in basilicis appellabant. Gre-

A Antica suscipiens m. deramina raptus ineptum
 Quod pretio mentis quarritur, obtinuit.
 Nunc locus irriguo retinet quod sorbuit haustu,
 Prospera custodiens faucibus acta semel.
 Extemplo quisquis successit mansor et hæres,
 Ingresso dextrum contulit ista pedem.
 Quid præstet consors ad sanctam discite vitam,
 Si reddunt mundos tecta dicata viros.

XV.

Da, Pater omnipotens, per sæcula longa, precamur,
 Spes et certa piis hospitibus venia.
 Candida ne meritis fuscentur stamina nostris,
 Neu metis sistat palma parata meis.
 Surgat qui propriæ genitricis fatus in alvo
 Ad gustum vitæ per tua dona venit.
 B Tu mea vel tenui perfundis corda sapore,
 Tu testem linguam san. uinis esse facis.
 Celsa tenebroso frondescent arbusta luxu,
 Quæ nullis strinxit falcibus agricola.

XVI.

Eloquium certus naturæ constitit index,
 Perfecti fontem quarere qui s'iat.
 Libertas semper studiis reseratur honestis,
 Infabricata latet nobilitas studiis.
 Captivum venis servasset terra metallum,
 Ni daret inventor quod vocat in medium.
 Scrutator fulvum concessit pallidus aurum,
 Qui polit, ingenium sic facit esse suum.
 Ilactenus Jonium perlustrans remige paucò
 Ad portum cymbam flecte, Thalia, meam.

XVII.

SUPER ⁴ REGIAM TRICLINII IN DOMO.

C Navita per postes suspendit munera ponti,
 In foribus propriis flumine parta gerens.
 Venator portis apponit missile ferrum,
 Vestibulum galea comitur armigeri.
 Discitur in valvis ars, virtus, nomen, origo.
 Nos frontis signo credimur esse Dei.
 Sic nostrum pande studium dux littera recti,
 Ut domus ingenium non taceat Domini.
 Qui gestas Latium satiatus pectora rorem,
 Aspice serpentes hic Heliconis aquas.

XVIII.

IN ⁵ MISSORIO, QUOD HABET IN B. CATUM JUVENEM SUPER EQUUM, TENENTEM VICTORIAN IN MANU.

D Ecce tenet victrix pennatum dextera numen :
 Venit, et ad reditum non habet arma viæ.

gorius Tu. on. lib. iv, cap. 13 : *Dum deambulabant per ecclesiam, ad regias v'as sacra quæ tunc reserata fuerant, appropinquant.* Anastasius Biblioth. in Honorio : *Investivit regias in ingressu ecclesie majoris, quæ appellantur medianæ, ex argento.* Item in Conone : *Qui missi fuerant de exercitu ad custodiendas regias basilicæ, lausas observabant.* Græci βασιλικὰς vocant.

⁴ *In missorio*] In lance seu disco : ut epigram. 92. Missorium inter vasa escaria numerat Isidorus Originum xx, dictumque a mensa putat, quasi mensarium : ego a missu ductum malim, ut gustatorium a gustatione. Glossæ Isidori, *lancibus missorii.* Velut aliud Glossarium, *dicum missorium.* Græci, μισσώριον. Atque ut missorium hoc equitem habet cum Victoria, et alterum infra imaginem ipsius Ennodii : sic Anthologiae lib. iv μισσώριον duplex describitur, unum

Pugnacem gestans sonipes per terga minatur,
Advena cui terror rilet in arte bonus.
Discat Hyperboreis famosum germentem in arvis
Naturæ genium, cum simulacra videt.

XIX.

DE LEONE MARM'ERO, QUI AQUAM MITTIT IN DOMO.
Aspice deposita blandum feritate leonem :
Ore vomit lymphas pectori obsequio.
Unda fuit rostro, dens mortis pocula mandit,
Naturam perdens bellua nos satiat.
Effera dum vitreos effundunt guttura fontes,
Dira salutaris corda lavantur aquis.

XX.

IN BAPTISTERIO AGELLO UBI FICTI SUNT MARTYRES,
QUORUM RELIQUIÆ CONDITE SUNT IBI.
Conditor Armenius, merito qui dignus honore est
Illic peperit fontem vivificantis aquæ.
Plena salutaris gestemus viscera lymphis.
Ne sitiatis potas contulit unda semel.
Rapta sepulturis animavit corpora pictor :
Funera viva videns mors eat in tumulos.
Illorum tamen iste locus complectitur artus,
Quos paries facie, mens tenet alma fide.

XXI.

DE SCOTELLIS SEPTEM HABENTIBUS FERAS VEL
DIANAM.
Delia, cervus, aper, tigris, leo, bucula, pardus
Apportat mensis fercula, docte, tuis.

XXII.

DE COMPOSTILE HABENTE SEPTEM GAVATAS.
Diversis dapibus confinia proxima servat,
Dum claudit varis fercula multa viis.

In quo τὰ δώδεκα ζώδια, alterum ἔχον ἀρροδίον καὶ ἔρωτα. Idacius orbiculum vocat, cum de aureo quin-
gentarum librarum missorio scribit, quod Aetius patri-
cius Thorismundo Gothorum regi ob navatam ad-
versus Attilam operam dedit: pro quo numerata a
Sisenando, quia direptum a Go his fuerat, cum ad
Dagobertum regem mitteretur, solidorum millia du-
centa, tradit vetus auctor Vitæ Dagoberti cap. 29.
De altero item aureo Chilperici regis missorio memi-
nit Gregorius Turon. lib. vii, cap. 5. De utroque
Aimoinus lib. iii et iv. De aliis duobus, sed argen-
teis, Floardo presbyter in testamento S. Remigii
et Sonnati, præstolum Remensium.

¹ Conditor Armenius] Ad quem epist. 1 lib. ii.

² De scutellis septem] Ut in repositoio Petronii
Arbitri duodecim signa zodiaci pro scutulis sunt et
lancibus, ita hic septem scutellæ in Dianam et sex
feras effictæ, aut illas certe inscriptas habent.

³ De compostile habente septem gavatas] Quod aliis
repositorium dicitur; id Ennodius est compostile a
compositis in eo lancibus obsoniorum. Gavata, ut
Martialis et Fortunatus docent, lancis est genus. Isi-
dorus lib. xi : *Lancis gavata, quasi cavata*. Et in
Glossario : *Paropsis gavata vel catinus* : s e enim utro-
bique legendum. Compostile ergo Ennodii septem
gavatas habebat, id est septem lanceas, vel quasi lan-
ces inter se distinctas, diversæque dapibus accom-
modas. In repositoio enim missus minus epulæ di-
versis lancibus a structore compositæ (quas struces
patinarias Plautus vocat) mense inferebantur. Et
quidem Petronio repositoio id proprie, cui gravior
coena, ut gustatorium Martialis ac Plinio Cæcilio, cui
gustatio imponebatur. Ita nimirum fiebat, ut non sin-
gulas lanceas apponerent, sed multis simul in uno
compostile seu repositoio congestas. Atque hinc

A Limitibus certis quod junctus dividit rido,
Unus in argento quam bene venter habet?

XXIII.

DE EO QUI UT FILIUM MATRI RECONCILIARET, FURTUM
FECIT.

Quis rogo per facinus crim' n compescuit unquam?
Amplector sanctas, quæ dant bona semina, frau-
[des,
Augmento rumpunt dum jurgia sæva perito.
Qui natum matris per culpam reddit amori,
Nunc odiis constat missarum semina pacis.
Ordine perverso fallax concordia pugna est,
Cum belli facies tribuat mentita quietem.

XXIV.

DE EO QUI DICEBATUR MERETRICIS FILIUS ET ASELLIONIS
ESSE.

Di, prohibete minas, quas partus nuntiat horrendæ.
Quem lupa sordenti conceptum fudit asello,
Conjugis illicibus satiavit viscera prole,
Edidit et pecori sobolem fera prodiga legis.
Quid faciat rumpens naturam convena discors?
Unde sequenda petat natus, quis dicere possit?
Quem stultum genitor, furem dedit improba mater,
Nobile degenerans tenuis et culmeus ab istis.
Sed vitii proprium te norunt, crede, parentes,
Elinguem, trepidum, jactantem, fraudibus aptum,
Gutturis immensi, sorbentem quidquid ubique est.
Qui semel assuetas humano sanguine fauces
Pandit, et ad viles non vertit terga juvencoas.

XXV.

C DE CAUCO CUJUSDAM HABENTE PASIPHAEN ET TAURUM,
EX TEMPORE.

Pasiphae niveum liques nec in arte juvencoam,

fortasse labor ille gestantium ministrorum quem an-
tiqui scriptores significat. Sidorus lib. i, epist. 2 :
*Non ibi impolitam congeriam larentis argenti mensis
cedentibus suspiciosus minister imponit*; et lib. ix,
epist. 10 : *Geruli caput plicantes Anaglyptico metallo
Epulas superbiore Humers servat onustis*. Interdum
etiam Compositilis seu repositorii non unica facies
erat, sed multiplex, alia alii imposita : quod videret
est in Petroniano : *Repositorium*, inquit, *rotundum
12 habebat signa in orbem disposita, superque pro-
prum convenienterque materia structor impulerat
cibum : super arietem cicer arietinum, super taurum,
bubale frustant*; et post alia : *Ad symphoniam quatror
tripudiantes procurrerunt, super idemque partem repo-
sitorii abstulerunt : quo facto videmus infra, in altero
scilicet ferculo, altitia et sumna, leporemque in medio
pennis subornatum, ut Pegasus videretur*.

¹ De eo qui ut filium] Sex quæ sequuntur epigram-
mata in lucem nunc primum exeunt.

² De cauco] Cauco poculi genus. Hieronymus lib. ii
in Jovinianum de Diogene : *Quodam tempore habent
ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu con-
cava bibere, et elisisse fertur ad terram dicens, Nescie-
bam quod natura haberet poculum*. Spartianus in Pe-
scentio : *Tantæ fuit severitatis, ut cum militi qui stam
in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidisset,
jusserit omne argentum submoveri de usu expeditionali,
addito eo ut ligneis vasis uteretur*. Apud Trebellium
quoque Pollionem in epistola Valeriani cavei et scy-
phi una junguntur. Sed fecit insolentia vocabuli, ut
passim corrumpetur. Nam apud Spartianum et
Pollionem careos editum est, *caucum* apud Hierony-
mum : apud Ennodium epigrammate 29, DE CAUCO.
At veteres libri recte ibidem et hoc loco, DE CAUCO.

Diffusus collo manibus petia o cula suppl. x,
Pulehrior et certis il'udis ficta oculis :
Candidus argentum superat bos luce coloris,
Vivit amor, taurus, mulier, sine corpore ve:o.

XXVI.

DE EO QUI NUNQUAM NISI IN DEPOSITIONE FILII PAVIT.
Præparat in fletu qui fercula lauta vocatis,
Anima per lacrymas celebret sollemnia magnas.

XXVII.

ALITER.

Nunquam stante domo pascit, mihi credite, tantos,
Qui tumultus notis, et memas complet amicis.

XXVIII.

ALITER.

Convivæ miseri luctus deprecite multos :
Prandia tot venient, funera quot fuerint.

XXIX.

ITEM DE CAUCO ¹ HABENTE PASIPHAEN ET TAURUM.
Blanditur mulier, sentit bos, membra moventur.
Aulit ars formas : quis dedit hic animas ?

XXX.

ALITER.

Et fictus rigidam servat, Venus improba, mentem
Taurus, ut admotis suspendat rostra labellis.

XXXI.

ALITER.

Si tibi sunt animæ, pictor, quibus inseris artem,
Mollior in tauri claudatur spiritus ore,
Fortia si miseræ non dantur corda puellæ.

XXXII.

D. ² EO QUOD MESSALA CONSUL ENNODIUS IN CTGNOMINE
DICTUS EST.

Consulis ad genium nomen pro stemmate junxi :
Dans tu em fastis, sum t abeis potior.
Quid palmata tuo tantum de murice vernas ?
Plus fucante dedit ³ purpura nostra tibi.

XXXIII.

DE OBLOQUENTE SIBI ADVOCATO.

Improbe, quid fractis confundis singula verbis ?
Depingit mores obruta lingua tuos.
Accipis, exposcis, præsumis, renuis, ardes.
Tristia, blanda simul, fortia, fluxa facis.

¹ Habente Pasiphaen] Cælatam aut insculptam. Hoc nimirum est quod sigillat Plinius in præmio lib. XXXIII: *In poculis libidines cælare juvat, ac per obscenitates bibere.*

² De eo quod Messala consul] Messala consul fuit anno Christi 506. In eo consulatu novum sibi cognomen Ennodii fastis ascripsit, ut Ennodius Messala diceretur. Cognomen ergo illis sæculis appellabant, quod vero nomini, hoc est ultimo, præponebatur. Ita enim Cæcilius Cypriani Hieronymus, et Sulpicii Severi Gennadius, cognomenta fuisse scribunt, quæ priore loco ponuntur. Alia mens fuit doctissimo Panvinio, qui priscum Romanorum morem jam diu exoletum secutus in fastis scriptum fuisse putat MESSALA ENNODIUS. Sed hoc modo Ennodius Messalæ proprium nomen fuisset, non cognomen. De Messala Faustii filio Avidii fratris, dictum est in epistolis.

³ Purpura nostra] Nomen nostrum minio fastis inscriptum : ab hoc enim scripturæ colore purpurei

A ira, pavor, rabies, patientia tempore in uno,
Tet facies gestas peotoribus vacuis.

XXXIV.

VENUS SCRIPTI AGELLO, UBI ¹ FILIUM ARMENII ANGELI
CHRISTO OFFERUNT, QUI PENITENTIAM EGIT.

Suscipit oblatum veniam cui contulit lesus.
Post culpas animæ sunt holocausta Dei.
Perge, puer, teneros superans bene conscius an-
[nos.

Victores juvi candida vita pios.

XXXV.

DE ² EO QUI GALLIS IPSO PRÆSENTE OBLOCUTUS EST,
CUM ESSET DETRACTOR VENETUS.

B Illudis Gallis, Veneti male tincta propago.
Nil candoris habes, mens tibi quod genus est
Despicis insontes maculatæ vernula terræ :
Sed natos Rhodani nix probitatis habet.

XXXVI.

EPIGRAMMA ³ IN SUBSCRIPTO.

Quod tibi naturæ dederit lex germen amico,
Hoc mihi fons tradat vivificantis aquæ.

XXXVII.

IN DOMO ANTE ORATORIUM.

Commoda de damnis mercaris, gaudia planctu,
Si tibi de Christo est indubitata fides.

XXXVIII.

ANTE OLEARIUM.

C Hoc est quod nitido membrum completur olivo :
Nil potius sanctas convenit ante fores.

XXXIX.

ANTE HORREUM.

Horrea parva licet, sed mens est largior illis.
Non parcens opibus divitias merul.

XL.

ANTE SCALAS

Adveniant animum reserante teste figura,
Quo semper votum præditur indicio.

XLI.

ANTE CELLARIUM.

Nulla penum laxat mentis pressura sinistrae :
Effluit expensis quod spatii latitat.

D fasti Martiali, et purpurissati Sidonio. Non minus, inquit, Messalam consulem ornat nomen meum, quam ipsa palmata.

¹ Filium Armenii] Lib. II, epist. 1.

² De eo qui Gallis] Transalpinis eclicet, unde ipsi origo. Nam et Veneti quoque Cisalpini sunt Galli. Venetus præterea coloris genus est. Hinc Venetos male tinctos, et maculatæ terræ vernulas vocat, vel quia fuscioris sunt ore, quam Galli.

³ In subscripto] De competente, baptismi candidato. Qui baptismum postulabant, scripto nomen edere jubebantur. Concil. IV Carthag., can. 25. Ferrandus viac. in epist. nondum edita ad Fulgentium de quodam Æthiopo baptizando : *Propinquante solemnitate paschali inter competentes offertur, scribitur, eruditur.* Cyrillus in prologo Catecheseon, *εισῆλθε, καρτερώθης, ὄνομά σου ἐν ἱερῶν.* Inde eo tempore competentes et subscr. ti dcebantur.

XL'I.

ANTE COQUINAM.

Noti mihi diffusæ dant prandia cæsa coquinæ :
Nec plures venter concutit artifices.
Fercula paucæ damus numerum vincencia cultu,
Gloria nec mensæ damus salutis habet.

XLIII.

ANTE CANAVAM.

Sobria cella caldis vinum quod servat onustæ,
Corpora confirmat gressibus acta suis.
Infundunt multis irarum pocula flammæ :
Mitescunt nostro bellicæ corda mero.

XLIV.

IN INGRESSU HORTI.

Respice, qui gressum sinuas per amœnâ vireta,
Ut discas cultis lucem præferre deserti.
Arridet germen, quod linguæ pingitur ostro,
Ver habet in bruma, qui flores carmine gignit,
Per glaciem zephyros exhalant verba tepentes,
Ebria fulgenti maderunt murice dicta,
Omnibus in rebus sermonum purpura regnat,
Oris ad imperium submittant colla chelydri.
Algida cum rosco juvenescunt sanguine corda,
Primævos gelidis ostendit littera membris.
Venit ad obsequium naturæ munera doctus,
Ætates, species, mensuras, tempora, formas.

XLV.

INTRA HORTUM SUPRA LIMEN.

Collaudet spatii horticorum commoda lautis,
Plurima cui satiant jugera culta famem.
Ditior extentos superat dos larga minorum :
Nobilitas vera est, quæ nitet in modicis.
Venit ad inclusum postponens gratia studium,
Prodidit angustis quid faciat studium.
Vernat in ingresso viridanti porticus umbra,
Cui fudit genium vitifer ipse Deus.
Exornans magnis foliorum texta racemis
Æstivis junget commoda frigoribus.
Lilia nam, laurus, oleas, commista rosetis
De cultu proprium fecit avere diem.
Serta triumphantis frondem quæ monstret ami-

[cum.

Contulit affectu aurea terra suos.
Largus opum poscit majoris præmia voti :
Hoc satis est nobis, quod sine fraude libet.

XLVI.

¹ DE MURENA INL. F. QUÆ² IN SEPTICIO CLAUDITUR,
ITA TENUIS EST.

Spiritus exhausto voli at prælubricus auro.

¹ Ante canavam] Cellam vinariam. S. Augustinus sermone 61 de Tempore : *Multa sunt quæ de horreo, canava, vel cellario aliquoties pro'erre non possumus.* Isidorus in Glossis, *Canava, camera post cœnaculum.* Canevaras hodieque Itali vocant pincernas vel canavæ præpositos.

² De Murena inl. f.] Hoc est *intuistris femina* : fortasse Firminæ : in cuius anulum lusit epigram. 97, nunc in ejus murenulam, hoc est catenulam auream, cui similitudo piscis nomen fecit : eam describit Hieronymus ad Marcellam epist. 15. Murenas pro murenulis frequenter iterat Anastasius in Gregorio IV : *Murenam in qua pendent gemmæ hyacinthiæ* 15; item *murenas prasinale*, et *murenam triflem*, *murenam*

A Candida lassatum vix tangit membra metallum.
Afflixit pondus pretium fornacis anhelæ.

XLVII.

ALITER.

Aurea per nebulas dissolvit fila magister :
Luserunt dociles flamma flava manus.

XLVIII.

ALITER.

Contulit hic ventus pretiosi membra metalli.
Quod sinxere timent, nec capiunt oculi.

XLIX.

ALITER.

Est nihil, et teneo, convincit dextera visum.
Stringitur arctatis digitorum nexibus aura.

L.

B DE EO QUI FIGGUS MUNERE ET TESSERAM SIMUL MISIT.

Damnati¹ fructus mittit tua dextera ligni.
Hæc hominem² dira spoliarunt pabula primum,
Et nudis, serpens, post fraudem sorte minaris.
Parce, precor, donis : casus et damna r serva.
Quid nocitura putas insontis poma saluti?
Ante ferax lethi tunc mortem depulit arbor,
Fixa triumphigeris cum ramis vta pependit.

LI.

DR ADULTERO ET MOLLI.

Omnia memphitis retinentur sæcula textis.
Servivit nunquam Laurentius ante Neroni,
Nec timuit validas vicit qui corpore flammæ.

LII.

ALITER.

C Vir facie, mulier gestu, sed crure quod ambo,
Jurgia naturæ nullo discrimine solvens,
Es lepus, et tanti conculcas colla leonis.

LIII.

ALITER.

Exige mendaces populorum uxorcula barbas,
Ne minuant quæstum mascula labra tuum.

LIV.

ALITER.

Respice portentum permixto jure creatum,
Communis generis, satius sed dicitur omnis.

LV.

ALITER.

Ludit in anepiti constans fallacia sexu :
Femina cum patitur, peragit cum turpia, mas est.

LVI.

IN BAPTISTERIO MEDIOLANENSI.

D Mundior excocti fulgescat luce metalli,
Munera disponit qui dare digna Deo.

Ante vaporatis Laurenti vita caminis

filatam.

¹ In septicio] Basilienses, *septacia*.

² Damnati [fructus ligni] Ex eorum sententia qui arborem Adamo vitætam ficum fuisse existimant : in quibus Theodoretus quæst. 28 in Genesiu. Tesseram autem cum sicibus missam, hospitalem dicit.

³ Dira spoliarunt] Hic nulla est in metro licentia : quia veteres grammatici docent brevem naturam syllabam ancipitem fieri, quam in sequenti dictione duæ consonantes excipiant, quarum prior sit S. Ita epigram. 17, *Pande studium* ; et Virgilius, *dare tela, scandite muros*. Martialis lib. viii, epigr. Pauca Jovem, *Nondum taxata, stulte, negata putas* ? Sic enim eum versum legunt probatissimæ fidei exemplaria.

Constitit, ut blandum nobilitaret opus.
Marmora, picturas, tabulas, sublime lacunar
Ipse dedit templo, qui probitate nitet.
Ædibus ad pretium sic mores conditor addit,
Vellera ceu Serum murice tincta feras.
Qualiter inclusas comit lux hospita gemmas.
Nix lapidis quotiens pulchrior arte rubet.

LVII.

DE JOVINIANO, QUI CUM HABERET BARDAM GOTHICAM
LACERNA VESTITUS PROCESSIT. EX TEMPORE.
Barbaricam faciem Romanos sumere culus
Miror, et in modico distinctas corpore gentes.

LVIII.

ALITER.

Romuleam tegetem nox oris nubila fuscat:
Oppressit vestes tenebroso tegmine vultus.

LIX.

ALITER.

Nobilibus tullis genium, male compta, lacernis,
Discordes miscens inimico foedere proles.

LX.

IN BASILICA S. CALEMERI QUANDO REPARATA EST.

Libera captivum meruerunt culmina lumen;
Arridet facies nubila nulla gerens.

Hic nuper astrigeri dos proxima venit Olympi,
Laurenti va is ducta ministerio.

Ædibus et vite cujus nunc una figura est;
Ceu solis radiis forma, color similis.

Euge vetustorum reparator, perge novorum
Conditor, et vultu clarus et ingenio.

Abjurant prisca, te præsule, tecta figuram,
Advena canis porrigitur genius.

LXI.

DE QUODAM VETERI INIMICO STULTO ET BENE PASCENTE.

Prandia laua paras, sed lingua sordibus horres.
Si desis pastor, fercula concilias.

Ambitiosa fames, lassato prodiga censu,
Cornibus insultat, si taceat dominus.

LXII.

DE EO QUIA PAUPERUM OPES VORABAT.

Visceribus miserorum et sanguine pauperis aucte,
Tantium mortes cur tibi sunt epulae?

Tubera, perdoes, grus, tudus, turtur, echinus,
Non explent uterum corpora mille tum.

Infaustus multis, tibi felix diceris uni,
Hæretis quod misero venter erit proprius.

LXIII.

DE EODEM.

Artubus humanis Polyphemus vixit, et atro

¹ S. Calemeri] Episcopi et martyris Mediolanensis, cujus Natalem agunt prid. cal. Augusti. Calemerus ut Evemerus rectum est, *καλήμερος* *Εβήμερος*. Usus inflexit ut Calimerus dicatur, sicut Calocerus pro Calocero, quod Græcis est *καλόκερος*.

² De defensore callido] Epigrammate 76, De callido, qui Defensor dicebatur. Defensor itaque hoc loco non est *ἔχθρος*, ut cum dicitur defensor civitatis, sed nomen proprium viri, ut apud Sulpicium Severum Defensor, qui obstitit S. Martino, et in antiquis Notitiis Defensor primus episcopus Andegavensium.

³ Niliacis biblis] Chartis e biblo seu papyro. Aldel-

A Sanguine distentos delicias habuit.
Tu reddis similem, scena redeunte, furorem;
Cui pastum tribuunt agmina debilius.

LXIV.

DE EO QUI UT AMICOS EJUS AD SE TOLLERET, PASCEBAT.

Mergeret ut divos in mortem, pabula serpens
Contulit, et vitam munere dira tulit.

Sic quicumque meos paradisi vere labdres
Demulcet, casses convivii patitur,

Illic discedit quem pectore gessit amicus:
Fit dominum cari gutturis hospitium.

LXV.

DE DEFENSORE CALLIDO.

B Nescis votis, et cordis nube recedens,
Ex oculis præsens quæreris in facie.

Tuque per ambages nulli spectabilis esse
Calles, mellifluis toxica dans labiis.

Hoc volo quod non vis jurans, te nolle quod optas,
Concutis et variis pectora sacra modis.

Hydrum verticibus, formis superare Prometheum
Doctus, ut ad prisca fabula non redeat:

Bellacius, spolis crescis, defensor, adeptus.
Ad nomen currit præda superba tum.

LXVI.

PRÆFATIO TOTIUS OPERIS POETICI QUOD FECIT.

Dum mea multiplices mens anxia sustinet artus
Et reddor vitrei mancipium pelagi.

C Cumque procellosus refluentis portitor undæ
Africus ut captas me rotat exuvias.

Pierius menti calor incidit: indiga serti
Tempora mox cinxit laurus Apullinea.

Tunc hederæ viridis rubuerunt fronte cymbi,
Castalii mellis murmura blanda bibi.

Continuo ponens marcentes pectore curas
Complector laudem, carmina, lætitiâ.

LXVII.

DE EO QUO D VINDEMIARUM TEMPORE SCRIPSIT.

Musta cadis famuli dum condunt nostra fideles,
Et ludunt preio calcibus intrepidis;

Dum tingunt rosei plantas de sanguine Bacchi,
Scinditur et teneras uva gerens tunicas;

Otia Niliacis non passus carmina biblis
Sulcavi, tumulo ne teneat moriens.

D

Ebria lapsantis confessus verba Thalæ,
Sum vacuus culpa, si pedibus titubet.

Jejunos deceat lex aris, syllaba rhythmus:
Nulla Camænarum jungitur ad Bromium.

mus de Nycticorace, *Romuleis scribor biblis, sed voce Pelaga*. Unde et Bibliacæ epistolæ Isaie xviii apud interpretes LXX quod noster ait: *In vasis papyri*. Niliacæ autem, quia papyrum in Ægypto nascitur in Nili palustribus. Plinius lib. xiii, c. 11. Cassiodorus lib. xi, c. ist. 38. Inde et Capella chartas Nilotica fruticis collemata vocat lib. iii.

⁴ Syllaba, rhythmus] Male in vulgatis et antiquis *remmus*. Simili joco ænigmata sua claudit Sympo-

sus: Insanos inter sanum non esse necesse est.
Da veniam, lector, quod non sapit ebria Mus.

LXVIII.

DE QUODAM GLUTONE, QUI OPUS EJUS IMPRITUS
CARPEBAT.

Nescio cur sancto non parcas, stulte, labori,
Dum morem servas dentibus insiliens.
Mandere nos pergis : sed venter commoda nescit.
Flamina nam vacuis stringis imaginibus.
Escarum gurgis nil ruptis murmure buccis
Suscipit, aut castis motibus exuberat.
Phasiacum volucrum, pisces vel sumina captans,
Uda vaporatis guttura pasce cibus,
Me jejuna juvat sine ructu pangere dicta :
Regifico luxu sercula te satient.

LXIX.

DE EUNUCHO TRIBUNO, NOMINE, PEREGRINO, OMNIA
PERAMULANTE.

Testibus asseritur gens, census, vita, Tribune,
Antiquum quotiens linquimus hospitium.
Tu, quem lustratis transmisit gentibus error,
Nulla domus pleno nec tenet ampla die :
Vis dici locuples, sublimis, pulcher, amicus,
Æstibus ignoti missus ab Oceani.
Irrita dicta volant, assertor non venit ullus,
Nulla fides sexum detegit, aut patriam.
Mendicus, vetulus, timidus, confusus, anhelus,
Illi, verum perdens, utere nominibus.

LXX.

DE EOHEN.

Tutus falsa loqui poteris sine teste, Tribune :
Ventus habet linguam ponderibus vacui.

LXXI.

ALITER DE IPSO, QUIA NUSQUAM STAT.

Instabilem faciunt naturæ damna Tribunalum :
Avolat hinc rursus, vincula ni teneant.
Tolle miser modicam zephyro veniente saburram :
Radix nulla tuo est utilis auxilio.

LXXII.

ALITER DE IPSO.

Eunuchus turpem poscit per compita victum :
Semina telluri non habet unde ferat.
Grandia proscissis rus servat germina membris,
Fetibus et messis multiplicata redit.
In cassum sectus proscindit vomere terga,
Ni findens spargat triticeam sobolem.

LXXIII.

DE EO QUOD CUM IPSE CALLOS PARENTIS HABERET,
ANSERES AMABAT COMEDERE.

Hic volucrum pugna est, ubi Gallo creditur anser :
Dat pœnas¹ veteris proditiōnis avis.
Maclatus quondam vocis capis, improbe, quæstum.
Romanis vitam qui dederit, moritur.

LXXIV.

DE VARIETATE LERICORUM.

Qui ponti facies, numerum qui novit arenæ,

¹ Veteris proditiōnis] Cum anseres Gallos Capitolium ascendentes, Romanis voce sua excitatis, proditiō-runt.

² Umbra lacessitis] Seneca lib. iii de Ira, cap. 5 : Tauros color rubicundus excitat, ad unbram aspis ex-

A Femina quem jurans fallere nulla potest ;
Astrorum plebem, qui calles spectat amantum,
Cynthia cui certis cornibus innotuit ;
Non valet hic vultus retinere, et nomina, mores,
Quos mutat clerus tempus in exiguum.

LXXV.

DE MALO HOMINE, QUI EQUOS AMABAT.

Gaudet equis recti dissuasor, et indigus æqui,
Nomina qui dignis studio superante caballis
Subtrahit, opponens ad sancta vocabula clunem.
Sed procul est pecudis quod cœnet mentis iniquæ,
Propositum perstat generis, quod atemata sun-
[dent.

LXXVI.

DE CALLIDO, QUI DEFENSOR DICEBATUR.

B Aspidas ut capiat testis fraus hospita tecmis,
Sub fudi specie mortis imago latet.
Umbra² lacessitâs producit callida pestes,
Et bellum blandis principis geritur.
Credite, non aliter defensor prælia trahat,
Qui accusat ridens, qui perimit placidus.

LXXVII.

DE VITA ET ACTIBUS S. AMBROSII EPISCOPI.

Egit quod docuit meritis et honore superstes
Ambrosius vates moribus, ingenio.
Roscida regifico cui fulsit murice lingua,
Vere suo pingens germina quæ voluit.
Serta redimitus gestabat lucida fronte,
Distinctum gemmis ore parabat opus.
C Instituit populis gestu, probitate, pudore,
Fovit respiciens, perculit, admonuit.
Vocis ut officium postrema pericula poscunt,
Sic teneras culpas qui tacet insequitur.
Succinctus gladiis, clypei de pondere tutus,
Pectora claudelat textilibus chalybis.
Ensis habet vires vitiorum sector et hostis :
Vipera non tingit squamea terga viri.

LXXVIII.

DE S. SIMPLICIANO EPISCOPO SUCCESSORE EJUS.

Ambrosius linquens viduatæ munia plebis
Transulit ad curam, Simpliciane, tuam.
Successoris opis spoliati viscera regni
Creverunt merito temporis alterius.
D Ac velut annosam zephyris parentibus ornum,
Ne metuat bellum, longa quæ es solidat.
Tiro tamen felix cana ad rudimenta vocatus
Non flexit priscum degenerans apicem.
Nil timuit gelidis anima fervente medullis.
Pontificis virtus floris habet senium.
Æquora qui tecto pressit terrena patenti,
Moribus et cultu sidera cum tetigit.

surgit : ursos leonesque mappa proritat : omnia quæ natura fera ac rabida sunt, consternantur ad vana.

² De vita S. Ambrosii] Quæ sequuntur duodecim epigrammata laudes continent duodecim antistitem Mediolanensium, quo ordine sedem episcopalem tenuerunt ab Ambrosio ad Laurentium.

LXXIX.

DE S. VENERIO SEQUENTE.

Forma pudicitiae juvenis sectanda Veneri
 Venit, ¹ nominibus nil famulata suis.
 Fortia marcebant vetulo sub iudice membra,
 Aetas praerentem perdidit aeternum.
 Sublimis postquam conscendit fulcra cathedrae,
 Cana tener populis dogmata disseruit.
 Aurea fluxerunt locupletis schemata linguae,
 Sol vitae nitidum reddidit eloquium.
 Alvus at Ecclesiae tumuisset semine verbi,
 Non deerat pastus lactis apostolici.

LXXX.

DE VENERABILIS MAROLI SUCCESSIONE.

Marolus extremae potator Tigridis ore,
 Qui iubar in madidis viderat hospitibus.
 Quem labor in proprio Syriae solidaverat axe,
 Orditur vatem dotibus innumeris.
 Pervigil, intentus, jejunus, providus, ardens:
 Quod morem tenuit sat fuit officio.
 Os tenerum quotiens guttus contingit honesti,
 Transit ad affectum quod fuit imperii.
 Terra potens olim Patribus fune lata beatis,
 Nihil illius mundum pertubus irradiat.

LXXXI.

DE CULTORE DEI MARTINIANO EPISCOPO.

Meas nemi lactis, species manifesta columbae,
 Asturia serpens, Martiniane, vale.
 Lubrica te dubii dum perseunt flamma vulgi,
 Inveniunt, avidum ne mereare legi.
 Unus erat mundo contraria iudice narivus,
 Qui ut caperet regnum vincere non meruit.
 Protinus ad magni perductus limen honoris
 Exsul colorum civibus inseritur.
 Post geminis sanctis construxit mundior aedes,
 Lumine quas clauso jussit habere diem.

LXXXII.

DE VENERABILI GLYCERIO EPISCOPO.

Suffusus minio, perque optima facta rubescens
 Virginei vultus Glycerius sequitur.
 Purum sanguineo maculat dum rore figuram,
 Picta genas facies simpliciter placuit.
 Candentem crocea gestans aspergine frontem
 Leta verecundis tinxerat ora notis.

¹ *Nominibus nil famulata suis*] Quia publicas erat, D
 cum Venerius vocaretur. Simile est quod Archontae
 puellae nomen, quia militare quoddam imperium sa-
 pere videbatur, non satis aptum virgini fuisse dicitur
 in ejus epitaphio: quod quidem etsi a I Ennodium pa-
 rum facit, propter elegantiam tamen, et quia ad Gallos
 pertinet, huic loco locuti placuit, ut a nobis ex mar-
 morea tabula panice ante annos ad Urbem haud pro-
 cul a Constantinae mausoleo effossa descriptum est.
 Sic igitur habet:

EPITAFIUM REMO ET ARCONTILAE,

Qui na iove Galla germani fratres adulti una die mortui
 et pariter tumulati sunt.

Haec tenet urna duos sexu sed dispare fratres,
 Quos uno Lachesis miseris acerba die.
 Ora puer dubie signans lanigine vestis,
 Vix hiemes licuit cui geminasse novem.
 Nec thalamis loquinga soror trieteride quita
 Talaribus refovere vixit a puas.

A Indeptus sceptrum, tribuit quod testis imago,
 Purpura quem ventis prodidit imperio.
 Hunc ² habuit et populus parvo vix tempore felix,
 Sed rursus magni missus ad obsequium.

LXXXIII.

DE S. LAZARO ANTISTITE.

Lazarus ut diri premeret pede culmina mundi,
 Vocibus accitus trux venit in medium.
 Quem fons laeta parum vitis depinxerat hostem,
 Mulcantem culpas luminibus tacitis.
 Respiciens lapsus deterisit nubila vitae:
 Curam saepe dedit vulneris obsequio.
 Non latuit tectis facinus qui gressit in antris,
 Absens criminibus tortor ubique fuit.
 Innocuis placida vernabat luce serenus,
 Ceu speculum noxii injiciens faciem.

LXXXIV.

DE AMICO ³ DEI EUSEBII PONTIFICE.

Eusebius Ligurum successit finibus hospes,
 Ignotae tractus plebis amicitia.
 Grajus erat, socio Titan quos respicit ortu
 Flammigero lymphas vertice decutiens.
 Minis, compositus, largus, pius, integer, audax,
 Crederet ut damnatum non dare, perpetuum.
 Flevit pauperiem miserans, arripit habenti,
 Gaudia cum cuicis tristitiaque gerens,
 Hunc index operis locuturo nuntiat orbi
 Fama virum, gentes de statione trabens.

LXXXV.

DE GERONIO EPISCOPO.

C Ecclesiae postquam parata est tibi sella, Geroni,
 Funera decessor non tibi vit moriens.
 Te reparante redit, patitur sors palida lethum,
 Vivit post obitum discipuli pretio.
 Agricolis junctus coluisti germina vitae,
 Nec serpens lolium pabula laeta tulit.
 Qui dedit in medium quem lex jubet optima victum
 Emit terrenis fructibus ille polum.
 Errorum mentis pressidii lege laborum:
 Otia non passus virtutibus veheris.

LXXXVI.

DE VENERABILI BENIGNO EPISCOPO.

Exsero quae posuit mens nomina certa, Benigne,
 Quem quisquis vocitat testis erit meriti.

Ille Remi Latio fictum de sanguine nomen,
 Sed Gallos claro germine traxit avos.
 Ast haec Grajugenam resonans Arcontilia linguam
 Nomina virgineo non tulit apha choro.

DEPOSITI NOTIS NOMB. CONSUL. DIOSCORI V. C.

¹ In edit. Schot., *Hinc aro et populus*. Forte *lunc*
habuit populus, absque et.

² *De Eusebio pontifice*] Hujus exstat synodica ad
 Leonem Magnum epistola, cujus ante facta est me-
 tio, cum de Cispino Ticinensi episcopo ageretur.
 Exstant et versus, qui ecclesiam beatae Thelae Me-
 diolani ab Eusebio post incendium renovatam tes-
 tantur: nam in illa olim ecclesia inscripti viseban-
 tur.

Prisca redivivis consurgunt culmina templis,
 In formam rediere suam quae flamma creavit.
 Reddidit haec votis Christi qui templum novavit,
 Eusebii meritis mixta flamma perit.

A
 Cæna fides hominem dum narrat, detegit actus,
 Nil loquitur casu pignoris attonitus.
 Præscia venturi non errant vota parentum,
 In veram vertunt blanditias sobolem.
 Ante patres censeis sedit plaudente senatu,
 Prælatum sanctis extulit ille caput.
 Pollice sed diro cœu flos succisus aratro est.
 Spes, decus, et genius de foribus cecidit.

LXXXVII.

DE BEATISSIMO VIRO SENATORE EPISCOPO.

Qui vincit trabeas, solium, cinctumque Gabium
 Consulibus præstans ecce senator adest.
 Ingenium velox, sermonis cura rotundi,
 Virtutum pretium, firma pudicitia.
 Abdita librorum mysteria clausa prophetæ
 Qui dedit in lucem schemate quo voluit.
 Orbis ad extremi missus secreta verendis
 Curavit studiis quod fuerat lacerum.
 Tunc oriens victum peregrino lumine fassus,
 Illasit ad aspectum lampadis alterius.

LXXXVIII.

DE DOMNO THEODORO VIRTUTUM OMNIUM EPISCOPO.

Tu lux certa tuis, spes tu fidissima rerum,
 Vatis apostolici tu, Theodore, vigor.
 Virtutum cumulus, substantia lucida veri,
 Monstrat acervatis quam labor in studiis.
 Præscius, accinctus, fortis, tranquillus, amicus,
 Compositus, simplex, tu bonus et sapiens.
 Fatidicus semper tu conscia corda futuri.
 Deprensus fluxit te reserante malum.
 Quem timere feri calcantes culmina mundi,
 Dilexit spernens dura supercilii.

LXXXIX.

Restat ¹, quem longo servet rex inclytus ævo...

XC.

(AD DEUTERIUM.)

Imperii custos ² vocali pollice chordas
 Per numeros animans, tibi sula loquentia carnion
 Verberibus plectri, doctor, servire cœgi.
 Cyrrha potens Phœbo, Laticeis pia turba sereni
 Tu mihi semper eris, qui pectora clausa remotis
 Inseris officii, et dextro numine complex.
 Deprecor, exactam faturus suscipe vocem,
 Extorsis pretium donans te iudice dictis.

¹ Restat quem longo] Laurentius episcopus adhuc superstes, cum hæc scriberet Ennodius.

² Imperii custos] Ad Deuterium scriptum conieci, tum quia doctorem appellare solet Deuterium, tum maxime quia in antiquis libris subditur allocutioni Diomedes, quam Deuterio petente scripsit.

³ De marmoribus opere sarsorio] Gregorius Turonensis lib. II Historiæ, cap. 16, de ecclesia quam Namatius episcopus Arverno tum in civitate sua edificavit: *Parietes, inquit, a marmoribus opere sarsorio ex multo marmorum genere exornatos habet. Ex Ennodi verbis satis patet sarsorium opus dici, cum variae di colorum marmorum crustæ committuntur, ut unum corpus et unam quasi picturam efficiant, quod genus scite a Cassiodoro describitur lib. I, epist. 6: De urbe nobis marmorariis peritissimos desinetis, qui eximie divisa jungant, et venis coludentibus illigata naturalem faciem laudabiliter mentantur: de arte ve-*

XCI.

DE MARMORIBUS OPERE SARSORIO.

Viacoribus lapidum permixta lege coactis
 Naturam faciunt artificum studia.
 In solidum fractis rignerunt marmora membris,
 Partibus in crustam colligitur genius.
 Unam de variis speciem componere frustis
 Qui potuit, saxum duxit in obsequium.

XCII.

DE MISSORIO UBI IMAGO IPSIUS EST.

Divitibus pretium est Ennodi forma metallis.

XCIII.

IN CONCHA IPSIUS.

Parturit unda sitim, quam splendet concha mini-
 [strat.

XCIV.

DE EQUO QUEM ACCIPIT HUNISCO.

Belliger argenti sonipes nutrite sub axe,
 Per Tanais medium pectora sicca ferens.
 Cæna pruinosis mandentem gramina lustris
 Virtus lege poli quem percolui.
 Post domitas gentes, post flumina tanta cruoris,
 Alter te dominus, sed manet ipse labor.
 Linque precor lituum, cantus passure beatos,
 Captivus pacis mitteris obsequiis.
 Nil tibi cum bellis: commendat buccina lethum:
 Quid juvat expertas semper amare neces?

XCV.

EPITAPHIUM S. VICTORIS EPISCOPI NOVARIENSIS.

Nomine, proposito, meritis, certamine Victor,
 Despicias oppressas maculato semine terras.
 Tu carnis vitii possessor corporis expertus,
 Lubrica subjectis doministi sæcula membris,
 Tranquillus, patiens, correptor, providus, acer.
 Illic reddens tumulis cineres, ad celsa vocatus
 Spiritus ætherea congaudet lucidus arce.
 Busta supercilio miseratus cernit Olympi.
 Unde triumphati respectans funera mundi,
 Cassibus exutis concedes præmia membris.

XCVI.

DE QUODAM ROMANO QUI VOLUIT MAGISTER ESSE.

Index naturæ studium tibi non venit ullum,
 Littera nulla colit brutæ commercia linguæ,
 Nunquam discipulus valeas, dic unde magister?

D

niat, quod vincat naturam: discolor a crusta marmorum gratissima picturarum varietate texitur. Inde et sarsor, ejus officii artifex marmorarius. In actis Cirtensibus Numatii Felicis, cum sacri codices sub Diocletiano quaererentur: Et dum ventum esset ad domum Felicis sarsoris, protulit codices quinque.

⁴ De equo quem accepit Hunisco] Huniscum dixit qua forma Daciscum Aurelianus in epist. apud Vo-pscum. Hunnorum gens semper in armis, et nunquam sine equis. Inde Sidonius argute, ut solet, cæteras gentes equorum tergo ferri, Hunnos habitare ait in panegyrico Anthemi.

Ita semper equo cœu fixus adhæret Rector. Cornipedum tergo gens altera fertur, Hæc habitat: teretes arcus et spicula cordi.

Læcum ut emendari debet exscripti, quia ut editus est multo pluri menda scæret.

XCVII.

DE ANU QUADAM.

Algidus in vivo moritur dum corpore sanguis,
Annorum glacies cum siccat pabula vulvæ,
Seminis et custos refugit cruor utilis inguen,
Marcida cur juveni sociaris, Galla, marito?
Pignoris in thalamis pariet fiducia juncto.
Nam sobolem laxis mendacem vivere rugis
Insimulans, epulis das prolem seta cloacæ.
Attulit hoc venter, quod conjunx jungat ad ora.

XCVIII.

DE ANULO FIRMIÆ INL. FEMINÆ.

Nil fallit simulans, quod finxit dextera verum est.
Immobills stantem fugitat lepus arte molossum,
Insertus rabidis ridet furor aureus ursis,
Gestandus manibus sævit leo blandior ira.
Cognoscit dominam genius famulante metallo.
Mitigat illa feras, dum plebem pascit egentum.

XCIX.

(DE ALBINO.)

Aspicias Albinum titulos post busta dedisse,
Funera qui meritis vivacibus jugulat.
Lucyde cui princeps dum subdis jura magistri,
Vere sepulturæ contigit ille locus.

C.

(DE CASE VENATICO ET AGNA.)

Cretins hic sollers quidam vocitatur Iomullus,
Naribus argutus, gressu celer, ore timendus,
Impavidus presso signans vestigia rostro,
Quo cervus, capræ, lepores, lupus, ursæ vagatur,
Iovenit, et tepido capitur fera provida lecto.
Luditur agnellæ post prælia tanta volatu,
Molle pæcus volucrem prævertit fraude molossum.

CI.

DE SCUT. LLIS.

Tot Jovis illecebras, tot crimina viva figuris
Dum bene depingit, vitiosa est dextera fabri.
Argenti pretium est facinus retinere vetustum,
Ne purum superet quod furtis Juppiter egit.
Nil licet ætati, scelorum monumenta resurgunt,
Admonet exemplis, qui culpas format avitas.

CII.

ALIUD.

Si tantas facies tunc sumpsit divus adulter,
Se primum falsis lusit imaginibus.
Quid non mentito violasset corpore numen,
Cujus forma suo gaudet adulterio?

CIII.

(DE PASIPHÆ ET MINOTAURO.)

Læsa Venus non est: naturæ vincula constant:
Bucula Dædalei cessat menita laboris.
Ingenio vivens nil mugit vacca biformis.
Fictaque nec verum coitum dant ligna juvenæ.
Ecce iterum tauro mulier submittitur uxor,
Humanas pecudum suspirant pectora flammæ.
Vasta jugum cervix, cursus capit area colli,
Qualiter astricto sudavit marcida loro.

¹ De scutellis: Ut caucum supra fabula Pasiphaeas, hæc nunc scutellas Jovis adulterii celatas describit.

A

CIV.

(DE DEUTERIO GRAMMATICO.)

Forma, caput, facies, Deuteri cuncta magist r,
Innumeris doctor dotibus ille cluit.
Excussit linguam genius perfectus ubique.
Quod fari nescit, dispiciet inde malis.
Grammaticam jactant artem nescire magistrum:
Hoc melius simplex moribus instituit.
Oratoris opus, lapidosæque culmina Tulli
Non tetigit: celsum rhetora nullus arat.
Discipulis satis est vultus, tacitque vorenta
Calvities, Phœbe lumina plena vident.

CV.

IN NATALEM INFANTIS ARATORIS.

Ex tempore.

B

Jure colis proprium natalem pulcher Arator.
Qui si non coleres, nunquam Arator eras.

CVI.

DE QUODAM INCERTI PROPOSITI ET VITÆ TURPIS.

Tot rebus fallax quid garris pica biformis,
Semivir et tremulo qui vexas turpia lumbo?
Quod tibi propositum, qui sexus contigit unquam?
Quid non mentiris, vir, femina, sancte, profane?

CVII.

VERSUS MISSI AGNELLO VIRO S. BLIMI.

Ex tempore.

Lucidum tinxit maculante furo
Quisquis affectum, ferat inde linguam
Judicis Christi facibus perustam
Ore sepultus.

C

Scindit urgens scœdus omne fraude vivax perpeti,
Ægre portans quidquid ordo flagitat senior.
Linque, quæso, amice, mores plebe dignos ultima,
Sanguinis callem secutus serva quod depectus es.

ENNODIUS AGNELLO.

Ante imperium diligentæ vestræ valetudinem suam
injuncta tenuerunt. Nam ne cui hæc darentur vel le-
genda vel transcribenda præmonitus, obvias poscen-
tibus manus opposui. Nunc victus tui caritate trans-
misi. Facies meum pudorem in statione esse si rele-
gas, in profligatione maxima, si transcribas.

CVIII.

Vincula solvit amor, quæ quondam nexuit alter:
Non nisi per legem cedit lex prisca sequentem.

D

CIX.

(DE VERSIBUS SUIS.)

Nunquam frugiferis per sæcula longa tyrambis
In me fluxerunt commoda Castalii.
Tristia jejunis spargentem carmina labris
Spes nova quid stimulas gurgitiis Aonii?
Sed si mutato Parcarum stamine gaudes,
Exhibe cornipedem nunc Pegasæa mihi.
Qui ferat aligerum per gramina roscida corpus,
Nec teneras flectat vestigiis segetes.
Sublimem, validum, formosum, passibus aptum,
Qui si contingat, mox mihi, Musa, places.

et morem pudori noxium merito castigat.

¹ Schot. legit numquid.

Mitteris ad largum inemptem pascere parva :
Ni gaudens redeas, die mihi, Musa, vale.

CX.

DE CASTELLO HONORATI EPISCOPI.

Pontificis castrum spes est fidissima vitæ.
Cui tutor sanctus, quæ novitura petant?
Ille clypeus votum est, procul hinc Bellona r. cede.
Quod meritis constat, prælia nulla gravant.
Conditor hic muros solidat, munimina factor.
Nil me'uat qui-quis huc properat metuens.

CXI.

DE HORTO REGIS.

Dextera bellipotens vulgaris plena triumphis,
Quæ cecidit quidquid fegit ab hæcquis :
Disperes celsæ solidas qui sanguine Lymæ,
Cui peperit laudem micis et arma tenens.
Postquam prælaro rubuisti scammate campi,
Arva colis pingens germine purpureo.
Virgultis proprio dispensas murice poma,
Das plantis fructum nobilitate tua.
Vilior ea cespes jaecat se divite ramo,
Dum ligni morsus semina clara fovet.
Demeasus ferro floret tibi surculus alter :
Nuda maritalis dos nitet arboribus.
Gramina cultorem prænoscent, muta loquuntur :
Quod teiigit princeps, ver habet in glacie.
Gestu terra potens, monstrat cui creverit arbor
Fetibus et genio pauiditur hic dominus.
Pervigil Hesperidum quæ servas jugera serpens,
Aurea jejunis munera dans epulis.
Quis silvæ sobolem carpat custode veneno?
Morte nemus tutum, credite, nullus adit.
Ille commune facis, pietas, quod sola parasti.
Visceribus plenis nescit abire fames.

CXII.

DE CÆCO QUODAM LUXURIOSO.

Orbe pereffoso fluidum de lumine vulnus
Pestifer ostentans ora sepulta geris.
Cæca per innumeros facies portatur amicos,
Qui te conspiciunt jure dolent oculis.
Ebria marcenti locupletas flumine menta,
Circumfers crasso sordida labra sîmo.
Oscula nulla petas, madidam suspende Mephitim :
Te propter copiam perdere quod video.
Quis putet ex oculis flammam coalescere turpes?
Nil videt, et rectum servat iter scelerum.

CXIII.

DE EQUO SUO SENÆ.

Flexior annoso sonipes in deramine noster

^a De castello Honorati] Episcopi Novariensis, ut docuit nos Dictione 2. Jam tum igitur ob militum prædonumque infestationes castella ædificare cogebantur episcopi. Tale enim fuit Nicetii episcopi Trevisensis castellum supra Mosellam, quod sua versibus ornat Fortunatus lib. III, et quæ ab episcopis Remensibus condita multis locis narrat Flodardus.

^b De horto regis] Theoderici: nam hic unus Italiae rex tempore Ennodii. In quinta versus pro scammate, scammate reposui ex vestigiis manuscriptorum.

^c Schot., dant.

^d Captivo stultus congaudet scammate vates] Scribendum arbitror raptivo. EARTH. Adversar. pag. 1535.

Nunc juvenem blando sustinet obsequio.
Mollia grandævus summittit terga sedenti :
Ætas constantem gressibus esse facit.

CXIV.

DE FLAGELLO INFANTIS ARATORIS.

Quæ capiunt mundum junxit mens docta flagello,
Exornans censu nobilitante plagas.

CXV.

ALITER.

Argenti atque auri vapulat quicumque metallis,
Gaudia cum sseti miscet avara suo.

CXVI.

ALITER.

Dentibus argenti saluum concluditur aurum,
Contemnat nullus verbera pulchra pati.

CXVII.

EPITAPHIUM DOMNÆ MELISSÆ INL. FEMINÆ.

Sanguine, mente, opibus, facie, virtute, pudore,
Optatur qualis femina, sola fui.
Hoc tantum mundi quod lex est corpore gessi,
Exornans casta prole pudicitiam.
Quæ vitrix fortem tenui per blanda maritum,
Melle meo vertens jura, Severe, tua,
Quos genui, celsa conjunctos stirpe reliqui.
Quod votum est sanctis, conjuge præmorior.
Nil mihi decessit, maneo post busta superstes :
Felices nunquam mors noctura petit.
Et nomen dulce est, de factis Melissa d'cor.
Moribus hoc fluxit jure datum propriis.

CXVIII.

DE QUODAM STULTO, QUI VIRGILIUS DICEBATUR,
In tantum prisca defluxit fama Maronis,
Ut te Virgilium sæcula nostra darent.

CXIX.

ALITER.

Si fatuo dabitur tam sanctum nomen hominillo,
Gloria mæjorum curret in opprobrium.

CXX.

ALITER.

Captivo stultus congaudet scammate vates,
Non est Virgilius, dicitur iste tamen.

CXXI.

ALITER.

Externo quotiens voceris nomine demens,
Si tibi sunt sensus, b prospice ne venias.

CXXII.

ALITER.

Cur te Virgilium mentiris, pe sime, nostrum?

^a Non potes esse Maro, sed potes esse moro.

^b Prospice ne venias] Magis est ut legas, ne venias, hoc est, ne vendaris et ducaris in servitutem. Alluduntur vero mos veterum, qui mancipiis emptis pro luto suo nomina imponebant. Non obest huic lectioni syllaba natura longa, correpta; cum eum Ennodii morem notaverit jam ante multa sæcula Arnulfus Lexoviensis; et demonstrant scripta Felicis nostri, hac in parte perquam infelicia. Id., ibid.

^c Non potes esse Maro, sed potes esse moro] Viciosus ille moro exigendus videtur, et substituendus baro, qui sonum prioris magis æmulatur, nec contractione ulla conturbatus, hominem sonat stupidum, bardum, etc. Id., ibid., pag. 1536.

CXXIII.

IN CUBICULO SUPER CODICES IN ORDINE POSITOS.
Iste callis est, supernam qui parat potentiam,
Lux pudoris, esca mentis, fax, melidela, clarita.
Mundi face qui fucantur hunc tenere nesciunt.
Liber exstat, hoc quicumque colla loro viixerit.
Sanguinis venam nitentis comit iste sarcutus.

CXXIV.

ADVERSUS ¹ CLAUDIANUM DE MULABUS.

Hic volucrem Rhodini torrentis respice natam
Sermonum frenis subdere colla tuis.
Jussa volat verbis, et verbis jussa quiescit,
Cujus captivum est auribus arbitrium.
Vincula nesciret, ni vocis stricta lupatis
Perderet auditu luxuriam generis.
Cum stimulos clamor mentitur, clamor habenas,
Obsequium linguæ libera membra ferant.
Non opus est loris, sed nexus certa loquendi
Dura catenati rostra ligat peendis.

CXXV.

DE ASINO ET EQUA.

Visceribus propriis exterius fundere partus
Cogitur, et generis sobolem lactare ferini.
Jurgia naturæ magno distantia calle.

CXXVI.

ALITER.

Edidit ignotum genitrix male conscia partum,
Naturæ fraudes, nobiliore dolo.

CXXVII.

ALITER.

Discrimen generis junxerunt fœdera partus,
Ingenii stirpem permixta lege evacti.
Hic nulus geminum pecus est, sed corpore simplex.

CXXVIII.

DE VEGETATIONE SUA NOCTE IN ÆSTATE.

Astrorum ² populus necdum de lumine solis
Perdiderat lucem : gramlo sed noctis aduſtæ
Fundebat rutilos madefacta aspergine crines.
Cynthia per croceas fulgebat lactea bigas,
Rescindens quidquid descriperat orbita fratris.
Vernabat tacitus splendor de munere noctis,
Torrida frigoribus confringens tempora Cancri :
Cum me cararum cupientem spernere fasces,
Ruris amœnati facies depicta vocavit.

¹ Adversus Claudianum] Exstat Claudiani epigramma de mulabus Gallicis duplo longius quam Ennodianum, sed utriusque eadem sententia. Quare adversus hoc loco non oppositionem, sed imitationem significat.

² Astrorum populus] Phrasis Ennodii, cum magnam copiam et numerum dicere vult, populum aut plebem appellare. Sic *populus piscium* dicit lib. 1, epist. 6; *populum occisorum* in panegyrico. Item alibi, *populus largitionum*, et *populosos ferculorum errores*. Rursus *plebem annium* in Vita S. Antonii, *plebem confictuum* in panegyrico, *plebem astrorum* in epigr. 74.

³ De spatha in fuste] Cui fustis pro vagina : quo genere utuntur etiam nunc in Gallia pedites nonnulli, dum iter faciunt. In proximo epigrammate titulum correximus, ubi *spathacinotus* legebatur. Est autem spatha cinctus, qui barbaris una voce *spathatus*, *σπαθᾶτος*.

A Cornipedem scandi, qualem vix Cyllarus æquat,
Mollibus æthereas qui vincit cursibus auras.
Immobilis currit cujus per devia sessor,
In statione volans pedibus constanter adactis.

CXXIX.

IN BASTERNA UXORIS BASSI VIOLE.

Quam vaga constantem retinent hæc tecta decorem!
Mittitur a domina quidquid habent pretii.
Nam rutilat fulvum Violæ de luce metallum :
Possessor radios spargit ubique suos.

CXXX.

EPITAPHIUM EUPHEMIE.

Obruit hæc tumulos, vivit post funera factis,
Quæ mortale nihil moribus inseruit.
Euphemia tuos tellus complexicitur artus,
Sed mens est nivei quam bene juncta choris!
Occidit exitium : sors tunc durissima servit,
Cum superat fatum nescia vita mali.
Hæc thalamis secunda fuit, viduata pudori
Exemplis natam fecit amare Deum.

CXXXI.

DE ³ SPATHA IN FUSTE.

Utimur incluso per fraudes ense hacillo,
Mors ligni tunicis quam bene tecta latet!
Subsidium portas; quod cunctis terror habetis
Pacificum est nobis quod necat obsequium.

CXXXII.

DE BOETIO SPATHA CINCTO.

Languescit rigidi tecum substantia ferri,
Solvitur atque chalybs more fluentis aquæ.
Emollit gladios imbecillis dextra Boeti :
Ensis erat dudum, credite, nunc colus est
In thyrsuum migrat quod gestas, improbe, pilum.
In Venerem constans linque Mavortis opem.

CXXXIII.

DE ⁴ STOMATIO EBURNEO.

Sollicitata levi marcescunt corda virorum
Tormento : fas est ludere virginibus.
Frangunt Marmaricis elephas quod misit ab arvis,
Per micæ sparsum mox solidatur opus.
De pœna teneræ discunt cum fraude jocari.
Nam ridere necis munere, femineum est.
Angusta norunt res mille includere capsam,
Omne ebur hic, mulier, pectoris arca tui est.

D

⁴ De stomatio eburneo] Oscillo. Glossarium vetus *Oscillum*, *σπομάτιον*. Lutheri genus, quod graphire ab Ausonio describitur in præfatione Centonis nuptialis : *Simile ut dicas ludrico, quod Græci σπομάτιον vocare : oscilla ea sunt, ad summum quatuordecim. Harum verticularum variis commentis simulantur species mille formarum : Elephantius bellua, aut apex bestia, anser volans, et mirmillo in armis, subsidius venator et latrans canis : quin et turris et contharus, et alia hujusmodi mirabilia figurarum, quæ aliis alio scientius variegant. Sed peritorum concinnatio miraculum est : imperitorum junctura ridiculum. Hac arte puellæ res mille, ut ait Ennodius, angusta capsam includebant, quæ parvis oscillis quæ ex capsula promebant, res innumeras concinnabant. Eodem spectat larva argentea Petronii Arbitri, cujus catenatio mobilis diversas figuras exprimebat.*

CXXXIV.

DE AVE PER PADUM SUPER SPUMAS SEDENTE ET
TRANSEUNTE.

Riparum frenos naturæ vincula surgens
Forte Padus tumido gurgite transierat.
In spumam fluxas cogens durescere lymphas,
Squamea prævalidis dorsa ferebat aquis.
Ales ut in te:ero fidens tunc constitit orbe,
Otia dans pennis, tuta premebat aquas.
De proprio pelagus calcanti suggerit alnum,
Humida cum siccam cymbala portat avem.

CXXXV.

DE S. PULCHRO MAJORIANI IMPERATORIS.

Cum perstat gravior, bustum fortuna petatum
Contulit exuviis, Majoriane, tuis.
Nunc indignis pyramidum (fors) prospice moles,
Vil a principibus linque sepulcra piis.

CXXXVI.

DE EQUO PADANO.

Cornipedes cuncti quos gignant bellica rura,
Quosque cruentatis diluit unda toris;
Algida qui Tawais domuistis dorsa profundi,
Quorum prævalidas ungula calcat aquas:
Ecce Padanus adest sonipes, cui iudice recto
Cedant Æmonii quos sovet aura poli.
Ille pruinosis qui mandat gramina lustris,
Et merito et forma dispar utroque venit.
Molliter incedit membris formosus honestis,
Oblectat visum dulcis in obsequio.
Nil jam Phasiacani collaudet fabula prolem:
Nec peregrina ferant nomina celsa caput.

CXXXVII.

DE PRINCIPE P. P. EDRIOSO, QUI VITEM TENETAT.
Verus honor vitem tribuit, sed munera vitis
Jejuno non dant ligna ministerio.

CXXXVIII.

ALITER.

Ut sceptrum princeps, sic gestat dextera vitem,
Utribus exornet diva corona caput.

CXXXIX.

ALITER.

Vitifer hic siccus matrem complector herilis
Uberibus pressis quæ mihi vina negat.

CXL.

ALITER.

Heu quotiens calidis vites sine fruge labellis
Illusit nudo nomine me refovens!

¹ De principe P. P.] Id est præfecti prætorio, princeps P. P. erat primus inter officiales sedis prætorianæ. Notitia imperii: *Officium V. I. præfecti prætorio, princeps, cornicularius, adjutor*, etc. Eodemque modo in officio præfecti urbis, et magistrorum utriusque militiæ, et aliarum dignitatum principes erant: qui omnes e schola agentium in rebus ad gubernanda officia mittebantur. Leg. 6, c. d. Theod. de Principibus agentium in rebus. Glossæ juris, *Πριγκύ ή πρώτος των πολιτικών ταξιωτων*. Erat et princeps officii imper. Theodericus rex Variarum lib. II, epist. 28, Stephano V. S. comiti primi ordinis, *ex principe officii nostri*. Et in lapide Romano: *Neritus princeps officii imp. Claudii*. Horum ergo insigne fuit vitis seu

A

CXLI

ENNODIUS HONORATO PRINCIPI.

Terrarum culpis vitium potator obumbras,
Ebrius esse nequis vina vomens Ligurum.
Dum replet madidus ferventia pectora Bacchus,
Indicunt validam pocula nostra sitim.

CXLII

DE EPISTOLA DOMNI AMBROSII CONTRA SYMMACHUM DE
ARA VICTORIÆ, QUANDO PETENS CULTUM IPSIUS VI-
CTUS EST SYMMACHUS: FACTUM SUBITO, ET MISSUM
DOMNO FAUSTO PRÆF. PRÆT.

Dicendi palmam Victoria tollit amico.

Transit ad Ambrosium: plus favet ira Deæ.

CXLIII.

VERSUS DOMNI FAUSTI.

In Ligurum terris potorem qui vocat, errat:
Nun, quid vina bibit, vina bibens Ligurum?

CXLIV.

VERSUS MESSALÆ.

Suscipe versiculos, Ennodi proxime, nostros,
Ut librum nobis reddere non desinas.
Ne sædes cultum, dum reddere maxime non vis,
Quæ pridem nobis es quoque pollicitus.

CXLV.

DOMNI ENNODII.

Si te Messalam studiis mihi pandere velles,
Non deerant libri, quæ tibi dulce darem.
Mens injusta nimis quod spernat tollit amanti.
Nec gratum est munus, quod fugit ingenium.

CXLVI.

DOMNI ENNODII.

Artis Grammaticæ librum a de carmine factum
Qui poscit, b solidos certat habere pedes.
O utinam Musis contingant munere nostro
a De te quandoque gaudia certa puer!
Vitant loripedem, nisi fallor, pangere versum,
Vel quos in somnis respiciunt studia.

CXLVII.

DE HONORATO.

Uxor Flaronis cupis dotata Falerni,
Semper inexhausto pectus repleta Lyæo,
Quæ Bacchum madidis colui venerata labellis,
Turgida ructato permulcens numina musto,
Concludor sicci bene conscia tegmine busti,
Est tamen ad superos conjunx mihi nobilis eurve.
Pocula quem nunquam possint transire beata.
Quem si fata virum servant, tibi vivimus ambo.

virga, ut centurionum: unde jocum captat Ennodius in temulentum principem Honoratum: de quo iterum epigrammate sequenti, et 141.

² De epistola domni Ambrosii] Ea est 12 lib. II epistolarum S. Ambrosii, cui præposita est Symmachii præfecti urbis relatio quam refellit.

³ De te quandoque gaudia certa puer] Lego quondam neque gaudia certa, etc. In., ibid.

⁴ De carmine factum] Veteres editiones melius fracto referre puto. BARTH. *Adversar.* pag. 415.

⁵ Solidos certat habere pedes] Legitur in priscis certat cavere pedes. Scribendum puto certat avere, hoc est, solidos firmosque carminum pedes valere vult. In., ibid.

CXLVIII.

EPITAPHIUM DOMINÆ DALMATIÆ.

Fumus obit virgo quotiens in busta refertur.

Unum iter est mortis criminis obsequium.

Dalmatæ meritis victa est natura rebellis,

Degeneri cœlum nobilitate tenet.

Hoc satis est mundum calcasse in corpore mundi,

De vitio sumptam cedere nil vitis.

Stemmatis hæc lucem transcendit sole pudoris,

Mens cum proposito sociata fuit.

CXLIX.

DE FONTE BAPTISTERII S. STEPHANI, ET AQUA QUÆ
PER COLUMNAS VENIT.

En sine nube pluit sub tectis imbre sereno,

Et cœli factes pura ministrat aquas.

Profusa marmoribus decurrunt flumina sacris,

Atque iterum rorem parturit ecce lapis.

Arida nam liquidos effundit pergula fontes,

Et rursus natis unda superna venit.

Sancta per æthereos emanat lympha recessus,

Eustorgi vatis ducta ministerio.

CL.

EXCUSATIO ENNODII DE LAUDIBUS.

Qui miratur officii terminos in amicorum me lau-

¹ *Eustorgi vatis*] Episcopi Mediolanensis, qui Laurentio successit: ad quem exstat epistola Theoderici regis, hoc titulo: *Eustorgio viro venerabili Mediolanensi episcopo*. Nunc ut umbilicum notis aliena potius manu quam meis verbis addam, epigrammati Ennodii consimilis argumenti octastichum apponam de fonte quem Leo Magnus ante Ostiensem D. Pauli basilicam condidit:

A dibus egressum recolet quam imperiosa est semper affectio, nec parens propositi legibus vis amoris. Et profecto si facti mei rationem quaerat, religionem vocat quod mentiebatur excessum.

Ut valeant aquilæ formatos prodere fetus,
Vitalis tenerum frangit tepor insitus ovum.
Tunc pius artatum lacerat pater impiger ædem,
Ut pariat rursus studio, quos edidit alvo.
Mox generis testem Phœbum ciet arbiter idem,
Invenit internam rimatus lumine lucem.
Non aliter celso pueros de stemmate cretos
Doctrinæ radiis opponit cura parentis.
Quam bene flammaram constanter, respice, bella
Excipiunt teneri, vincentes iulgura visu.

CLI.

(DE DUABUS DOMIBUS CONIUNCTIS.)

In geminis simplex radiat pia gloria tectis,
Et de divisis consociatur honos.
Ne procul, aut ibidem sacros confunderet usus,
Constanti numerum sors dedit ampla loco.
Una domus duplici disc eta jingitur æde,
Partiturque suum quod bene necit optas.

Unda lavat carnis maculas, sed crimina purgat,
Purificatque animas mundior amne fides.
Quisque suis meritis veneranda sacraria Pauli
Ingredieris supplex, atque fonte natus.
Perdiderat laticum longæva incuria cursus,
Quos tibi nunc pleno cantharus ore vomit.
Provida pastoris per totum cura Leonis,
Hæc ovibus Christi larga fluentia dedit.

APPENDIX

EX NOVO THESAURO ANECDOTORUM

P. EDMUNDI MARTÈNE

TOM. V, PAG. 61.

DICTIO ENNODII

IN NATALI LAURENTII,

MEDIOLANENSIS EPISCOPI.

(Ex ms. S. Remigii Rhemensis.)

Usa rerum venit inter homines, ut quantum famæ decerpitur per audaciam, superfluum non minus pereat per timorem. Superflua scribere, res jactantia est; necessaria reticere, contemptus. Sæpe vituperationis mater est, doctoris occulti laudatio. Verborum abundantiam transmittit affectio, amor suggerit quod negat ingenium. Facessat formido venerando proposito inimica. Fugitiva gloria est mens subjecta errori. Sine culpa vincitur oneris immensitate, qui ad portandam sarcinam etsi impar, tamen devotus occurrit. Marcida est sine sermone hilaritas et simulacrum mœrovis occultare quod gaudeas, et afflictionis imitatio vocem in lætitia non habere.

Liber dicendi principia derivare de tempore, cum anni renascentis infantia florulenta, si valeo, dictione vernare. Nunc cum terræ succus per venas arentium

virgultorum currit in gramina, et alvus sicci fomitis humori maritatus turgescit, cum in blandam lœm novelli præseminis comæ explicantur arboreæ, et omnis ramorum plectura diffunditur, vel quæ intra tunicam natura frondium decora solvuntur. Cum avium cantilena comitur sapore modulato, cum vita segetum glebis sepulta hiemalibus quasi algoris repagulo emissa et tepore feta concipitur. Nunc in cano flore spem fructuum metitur agricola, cum mutuis palmitum brachiis vinearum textitur aprica formositas, et ante maturitatis tempus frugiferum vultur cultura componit, dans venustatem falce domitrice, et luxuriam infecundam ferro fructificante compeccens. Cum profundi gurgitis rabies blandum transit in sibilum, et enervata tepore ventorum ferocitas migrat in delicias navigantis. Cum tutum est cym-